

Oslo

Områdesatsingene i Oslo

Prosjekt Godt språk

Sluttrapport

Delprogram oppvekst og utdanning

Godkjent dato: januar 2025

Departementene

INNHold

Innhold.....	1
Sluttrapport oppsummert	2
1 Kort oppsummering av prosjektet	4
2 Gevinstkart og Måloppnåelse	7
3 Prosjektets leveranser	10
4 Vurdering av gevinstoppnåelse	11
4.1 Språkstart og forskning	12
4.2 Språkstart 2.0	14
4.2.1 Økt kompetanse, fagdager:	18
4.3 Gevinster i egen og/eller involverte virksomheter	21
4.3.1 Gevinst og verdi for familiene - her og nå	21
4.4 Forutsetninger og mulige hindringer	24
4.5 Overføringsverdi til andre	24
5 Forskningsstatus og erfaringer fra forskningsamarbeidet.....	25
5.1 Forskningsavtalen	26
5.2 Rekruttering til prosjektet og deltakende familier.....	26
5.3 Forskning og implementering.	30
5.4 Foreløpig forskningsstatus	31
6 Budsjett og regnskap.....	33
7 Evaluering og Læring	34
7.1 Suksessfaktorer.....	35
7.1.1 Suksesskriterier fra styringsdokumentet	35
7.2 Usikkerhet	37
7.2.1 Ny usikkerhetsanalyse	37
7.3 Viktige funn og læringspunkter	39
7.3.1 Forskning	42
7.4 Praksis før og nå – endringer prosjektet så langt har bidratt til.	42
8 Vedlegg	46

Foto forside: Stockbilde

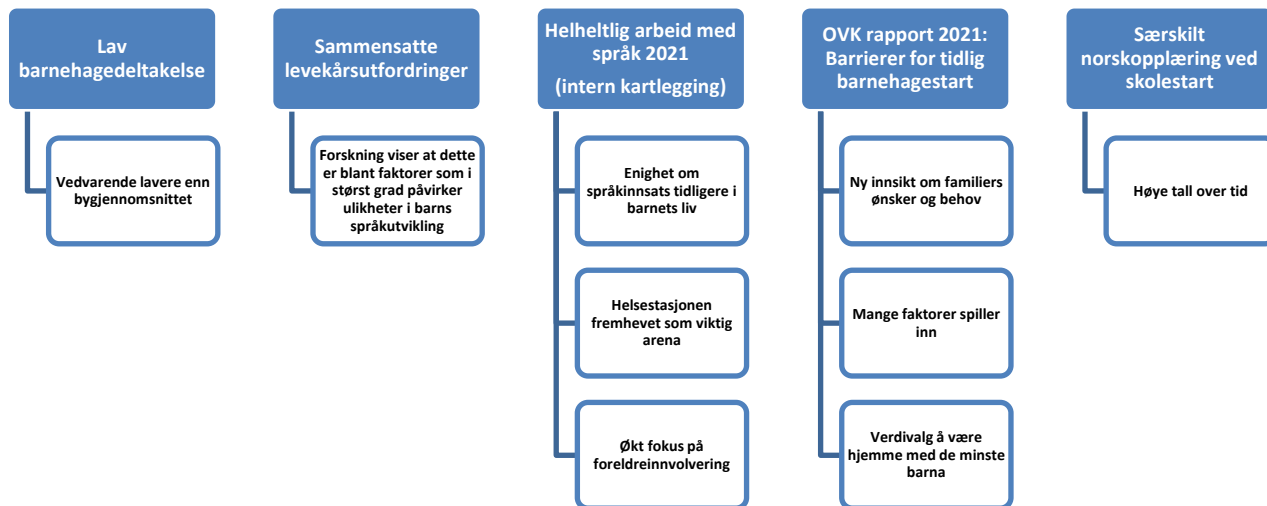
SLUTTRAPPORT OPPSUMMERT

Prosjekt- informasjon	Prosjektnavn: Godt språk Delprogram: Oppvekst og utdanning Områdesatsing: Groruddalssatsingen, Prosjektperiode: 03/2021 til 12/2024 Hvor er prosjektet gjennomført: Bydel Stovner Prosjektleder: Helene Wallin, Bydel Stovner Prosjekteier: Seksjonssjef, Hilde Vibeke Stoltenberg Haglund Bydel Stovner Godkjent dato: Januar 2025 Prosjektnummer: 20112105, sak 22/52661, og Sak 23/16781 Anskaffelse av forskningssamarbeid Andre kontaktpersoner som kan fortelle om prosjektet: Prosjektutvikler Maren Alstad Johansen og avdelingsdirektør Marthe-Kari Harlem, Bydel Stovner
----------------------------------	--

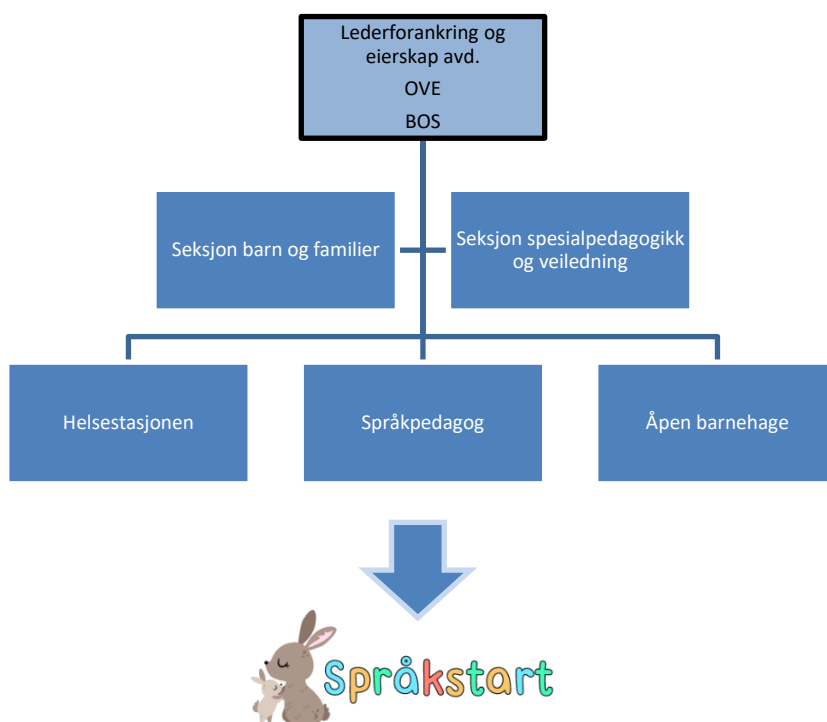
Måloppnåelse	Hva var problemet: Lav barnehagedeltakelse, store levekårsutfordringer, store behov for særskilt norsk i førsteklasse, for lite fokus på foreldreinvolvering og behov for mer kunnskap hos ansatte. Hva ville vi oppnå: Tilby likeverdige oppveksttjenester, jobbe forebyggende, styrke språkmiljøet i hjemmet og økt kompetanse for ansatte. Hva har vi oppnådd, for hvem: Opprettet Språkstart-modellen, et utvidet språktilbud på helsestasjonen, et samarbeid mellom helsestasjonen, språkpedagog og åpen barnehage med samtaler og gruppeaktiviteter for familier fra svangerskap til 2 år. Gjennomført medvirkningsprosesser for familiene. Gjennomført fagdager og økt kompetansen for ansatte. Samarbeid om følgeforskning.
Prosjektets leveranser	1. Modell for Språkstart 2. Kompetansepakke til ansatte 3. Ressursspakke til foreldre 4. Rigg for forskningssamarbeid 5. Forskningsrapport 6. Sluttrapport Se kap.3.
Vurdering av gevinstoppnåelse	Alle elementer i Språkstart-modellen som er utarbeidet er tatt i bruk og videreføres: • Samtaler og gruppeaktiviteter • Ressursspakke for barn og familie • Kompetanseheving for ansatte Gevinster knyttet til punktene er realisert i ulik grad, men er påbegynt og vil i økende grad kunne tas ut av flere familier og ansatte i bydel. Se gevinstkart og tabell i kap. 2, og utfyllende om mål og gevinster i kap.4
Budsjett og regnskap	Totalt budsjett: 6.6 mill. hvorav 0.3 mill. egenfinansiering Det tilbakeføres 211 086 kr i ubenyttede midler.
Evaluerings og læring	I prosjektet har vi gjort erfaringer om målgruppe og brukarmedvirkning, forskningssamarbeid, arbeid med kompetansetiltak, involvering av ulike samarbeidspartnere og ulike prosjektprosesser, som vi tenker kan være nyttige for andre. Se kap.7 og rapporten som helhet for mer informasjon.

1 KORT OPPSUMMERING AV PROSJEKTET

Prosjektet ble igangsatt med utgangspunkt i behov avdekket gjennom innsiktsarbeid og interne kartleggingsprosesser i bydelen og i Oslo kommune:

Prosjektet har utarbeidet et nytt konsept «Språkstart» som er en tidlig, utvidet språkinnsats knyttet til helsestasjonen. Det er et samarbeid mellom to avdelinger i bydel Stovner, avdeling Oppvekst og velferd (OVE) og avdeling Barnehage og spesialpedagogikk (BOS). Herunder har seksjonene Barn og familie og Spesialpedagogikk og veiledning vært med. Tjenestene helsestasjon, språkpedagog og åpen barnehage er hovedaktørene i gjennomføring. Se organisasjonskart under.

«Språkstart» tilbyr familier fra svangerskap til 2 år *samtaler, gruppeaktiviteter, informasjon, og verktøy knyttet til språkutvikling og samspill*. Prosjektet har utviklet nytt informasjonsmateriell som deles ut til foreldre – sammen med gratis bøker vi har kjøpt inn. Prosjektet har også utviklet tre samtaleguider for ansatte. Ansatte som møter målgruppen, har deltatt på fire fagdager i regi av prosjektet. Prosjektet har et forskningssamarbeid med Universitetet i Oslo som på sikt kan gi oss indikasjon på effekt av tiltakene vi gjennomfører i «Språkstart».

Underveis i prosjektet har vi hatt flere ulike samarbeidspartnere.

- Det har vært høyt fokus på brukermedvirkning. Foreldre i målgruppen har bidratt til utforming av konseptet gjennom intervjuer, fokusgrupper, piloteringsamtaler og uttesting av aktiviteter.
- Prosjektet har et tett samarbeid med Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) om fagdager og annet faglig innhold.
- Prosjektet har hele veien hatt medvirkning fra tjenester og fagpersoner i bydelen gjennom arbeidsgrupper og ressursgrupper (Helsestasjonen, åpenbarnehage, språkpedagog, spesialpedagog ...)
- Prosjektet har samarbeidet med Deichman Stovner om bøker og grupper for foreldre.
- Prosjektet har en avtale med Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) om oversettelse av informasjonsbrosjyrer rettet mot foreldre, samt publisering av brosjyrene på deres nettside. NAFO har også bidratt i ressursgruppe.
- Fagdage i prosjektet har arrangert har vært et samarbeid med Områdesatsingens prosjekt *Språk i familien* i bydelene Alna og Bjerke.
- Prosjektet har et forskningssamarbeid med Universitetet i Oslo, som beskrives senere i rapporten.

Prosjektet skal bidra til at:

- Bydel Stovner tilbyr alle barn som vokser opp i bydelen likeverdige oppveksttjenester. Barn (0-2 år) som ikke går i barnehage, skal ha et språktilbud som sikrer en god start, og et godt grunnlag ved barnehage- og skolestart.
- Språkmiljøet i hjemmet styrkes. Foreldre støttes og styrkes som språkressurs for egne barn. Det er fokus på familiens viktige betydning i barnets (språk)utvikling allerede fra svangerskap.
- Kompetansetiltak bidrar til likt kunnskapsgrunnlag for ansatte, basert på ny og oppdatert forskning og fagkunnskap.
- Vi jobber i tråd med bydelens strategi om forebygging og behovsdrivet utvikling

I prosjektet er vi særlig opptatt av flerspråklighet. Det er knyttet til hva ansatte må ha av kunnskap og kompetanse for å møte behov fra befolkningen i bydelen. Mange familier har to eller flere språk i hjemmet. Som ansatte må vi ha oppdatert kunnskap om flerspråklighet og flerspråklig utvikling. Dette vil gjøre oss i stand til

å gi gode, samstemte råd og anbefalinger knyttet til hvordan (alle) barn lærer språk, og fremme forståelsen av morsmål (hjertespråk) som en verdifull ressurs i barnets språkutvikling. Morsmålet er en sentral del av barnets totale språkkompetanse og spiller en viktig rolle i utvikling, læring og identitetsutvikling.

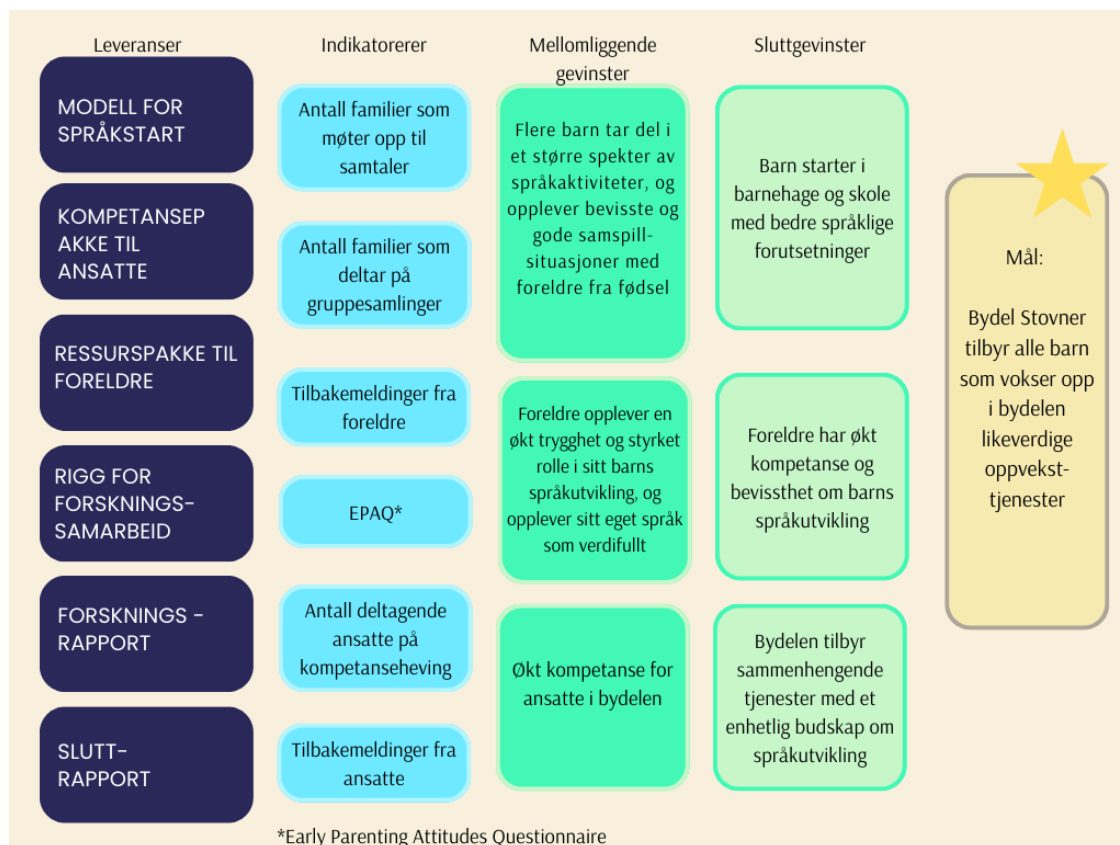
Prosjektet retter seg videre mot barn som ikke går i barnehage. Tall fra Oslo kommune de siste årene viser at Bydel Stovner har lavest barnehagedeltakelse i byen. Bydelen har samtidig høye tall knyttet til sammensatte levekårsutfordringer. Det er viktig for bydelen å ha sosialt utjevnende tjenester og tilbud for alle våre familier, uavhengig om de velger å gå i barnehage eller ikke.

Utviklingsprosessen har involvert tjenester og fagpersoner som allerede møter målgruppen (bl.a. helsestasjonen, åpen barnehage, språkpedagog), samt foreldre. Det har bidratt til et konspt, eller en arbeidsmodell – *Språkstart*- som tilfører *flere* møtepunkter mellom familier og bydel, med helsestasjon og åpen barnehage som arena. Arbeidsmodellen tilfører *nye* møtepunkter, som kan bidra til at vi når familier som tidligere ikke har benyttet seg av tjenester som åpen barnehage eller ordinær barnehage.

I rapporten redegjøres det for flere erfaringer og læringspunkter. Vi har erfart at det er viktig å inkludere målgruppen (familiene) i utviklingsarbeid for at vi skal treffe med tiltak vi prøver ut, og for å avdekke reelle behov. Vi har erfart at utvikling og kompetansetiltak er krevende og må jobbes med over tid for å føre til varig endring, men også at ansatte er engasjerte og ønsker å lære og utvikle egen praksis til det beste for familiene de møter. Det tverrfaglige samarbeidet mellom ulike faggrupper (internt og eksternt) og samarbeidet mellom ulike tjenester i bydel, har vært viktig for å utforme et konsept som er sterkt faglig fundamentert, men også mulig å gjennomføre i drift etter prosjektet avsluttes.

2 GEVINSTKART OG MÅLOPPNÅELSE

Mål og gevinster som ligger i styringsdokumentet har blitt bearbeidet og endret. Tabellen som kommer under baserer seg på det nyeste gevinstkartet, som dere ser her.

Tabellen vurderer grad av oppnåelse og suksess for prosjektperioden. Det er en begrenset gruppe familier som har deltatt (se kapittel 4.1 om forskning). Noen mål og gevinster er vanskelig å vurdere da gevinsten ligger frem i tid, og også fordi gjennomføring av Språkstart med forskning fortsetter etter prosjektslutt, til 2026.

Prosjekt mål	Grad av oppnåelse	Forklaring (Suksesskriterier)
Gevinstmål Bydel Stovner tilbyr alle barn som vokser opp i bydelen	Lav/middels	Foreløpig lav fordi tilbudet kun har vært for enkelte familier i prosjektperioden, men middels for de familiene som har deltatt så langt. Resultatet ligger noe frem i tid etter prosjektet er godt iverksatt i drift og tilbys alle familier i bydelen. Vi mener

likeverdige oppveksttjenester		modellen vil sikre medium til høy måloppnåelse på sikt.
Sluttgevinst Barn starter i barnehage og skole med bedre språklige forutsetninger		Kan ikke måles på nåværende tidspunkt, ligger frem i tid. Vi kan anta at videre arbeid etter Språkstart modellen kan være med å påvirke i positiv grad. Forskningsresultater vil kunne bidra til å vurdere dette.
Sluttgevinst Foreldre har økt kompetanse og bevissthet om barns språkutvikling	Middels	Familiene som deltar, er delt i to grupper og mottar ulike tilbud (se kap. 4.1 om forskning). For en gruppe antar vi at dette har økt, men familiene har pr 31.12.24 ikke fullført alle aktiviteter og samtaler. Forskningsresultatene vil kunne gi mer kunnskap om denne gevinsten. Sannsynlig at det blir middels til høy grad av oppnåelse frem i tid når flere familier har tilgang til tilbudet.
Sluttgevinst Bydelen tilbyr sammenhengende tjenester med et enhetlig budskap om språkutvikling	Middels	Fagdager og videreføring av innhold fra fagdager gjør at vi er godt i gang med å jobbe mot denne gevinsten. Det kreves en innsats for å opprettholde og praktisere ny kunnskap, og å onboarde nye ansatte. Dette vil jobbes videre etter prosjektet er avsluttet.
Mellomliggende gevinst Flere barn tar del i et større spekter av språkaktiviteter, og opplever bevisste og gode samspills-situasjoner med foreldre fra fødsel.	Middels	For barn i begge grupper som har deltatt så langt kan vi anta at det har utgjort en positiv forskjell, på ulike områder. Denne gevinsten avhenger av at foreldre benytter seg av Språkstart og tar til seg tips og info som de anvender hjemme. Forskningsresultat vil kunne belyse foreldres holdninger og hvordan de møter egne barn. Ligger noe frem i tid. Basert på tilbakemeldinger fra foreldre i samtaler og gruppeaktiviteter tror vi at flertallet har økt bevissthet rundt samspill med barnet og også rundt bruk av bøker fra tidlig alder.
Mellomliggende gevinst Foreldre opplever en økt trygghet og styrket rolle i sitt barns språkutvikling, og opplever sitt eget språk som verdifullt.	Middels til lav	Tilbakemeldinger fra foreldre antyder at Språkstart bidrar til å nå denne gevinsten, vi ser at det skaper verdi her og nå. Det er sannsynlig en forskjell mellom de to gruppene som deltar.

Mellomliggende gevinst Økt kompetanse for ansatte i bydelen	Middels/Høy	Ansatte som har deltatt på fagdager oppgir i tilbakemeldinger at det har vært nyttig og lærerikt, og noen gir tilbakemeldinger på at det allerede har påvirket dagens praksis. Dette må vi jobbe videre med å opprettholde.
Andre gevinster:		
Gvinster «her og nå» Verdi for familiene som deltar i begge gruppene, uavhengig av målområdet språkutvikling.	Høy	Begge grupper med familier som har deltatt i prosjektperioden gir tilbakemelding på at samtaler og gruppeaktiviteter oppleves meningsfylt og tar i bruk verktøy og tips umiddelbart. Gevinsten er ikke kun knyttet opp imot tema vi har hovedfokus på. Se mer i kap. 4.3.2
Tetter samarbeid mellom avdelinger og seksjoner I tillegg til økt kompetanse er det tettere samarbeid og helhetlig tilnærming til familiene i målgruppen	middels	Det er etablert et system/modell og et organisasjons kart som tydeliggjør hvordan vi kan samarbeide bedre på tvers av tjenester som møter samme målgruppe. Involvering av ansatte fra alle tjenestene er viktig for å få til dette, slik at alle føler eierskap.
Tettere samarbeid med eksternt fagmiljø Bydelen har mer kontakt og samarbeid med ulike eksterne aktører, knyttet til tjenester for våre innbyggere.	Høy	Samarbeidet med PPT har synliggjort nye muligheter knyttet til forebyggende arbeid også for barn som ikke går i barnehage. Dette samarbeidet skal fortsette, og vi undersøker videre muligheter, som et webinar, i 2025. Samarbeidsavtalen med NAFO bidrar til å løfte fokuset på de minste barna og kan bidra til materiale på nettsiden morsmål.no som er tilgjengelig nasjonalt. Samarbeidet med NAFO vil fortsette i drift etter prosjektslutt. Forskningssamarbeidet beskrives grundig i rapporten. Samarbeidet skal fortsette til 2026 og bydelen kan bygge videre på resultater av forskningen. Samarbeidet med Deichman har åpnet veien for et videre samarbeid også etter prosjektet avsluttes, særlig knyttet til Åpen barnehage.

3 PROSJEKTETS LEVERANSER

Leveranse og delleveranse	Status	Beskrivelse av prosjektleveransen (Kvalitetskrav)
1.Modell for språkstart -Plan for og innhold i, språkkonsultasjoner og grupper -Plan for implementering og skalering	levert	Samarbeidsmodell og prosessflyt med ansvarsfordeling mellom seksjon Barn og unge og seksjon Spesial pedagogikk og veiledning Samtalemal for språksamtale ved 4 og 14 mnd. Mal for gruppeaktiviteter og tilhørende årshjul. Plan for trinnvis implementering fra 1.11.24 (se vedlegg) Opprettet Språkstart-gruppe for å holde i arbeidet etter prosjektslutt
2.Kompetansepakke til ansatte - Plan for kompetanseheving	levert	Fire fagdager gjennomført i prosjektperioden. Samarbeid med PPT og avdeling Barnehage og spesialpedagogikk om videreføring av innhold fra fagdager på faglig kick-off 9.11.24 og som innlegge for alle seksjonsledere i avdelingen. Sammenfatting av hovedpunkter fra PPT sine innlegg i samtaleguide for ansatte. Språkstart-gruppe skal bidra til å opprettholde faglig fokus. Språkpedagog deltar på fagdager på helsestasjonen. Samarbeid med fagutvikler i bydel og PPT knyttet til webinar – under utredning for å se hva som er mulig å få til Knytte innhold fra fagdager til bydelens kompetanseplaner for ansatte, samarbeid med fagutvikler.
3.Ressurspakke til foreldre -Bok- og samspillspakke -Tipshefte/ Aktivitetshefte	levert	Laget informasjonsbrosjyrer til foreldre for svangerskap, 4 mnd., 8 mnd. og 16 mnd. (se vedlegg) - Pågående arbeid med oversettelser til flere språk og publisering i forbindelse med et samarbeid med NAFO Kjøpt inn bøker som deles ut ved 4 mnd. og 14 mnd. – gratis og foreldre får beholde bøkene. - Videreføres av Bydel

		Trykket opp «Språkstart»- nett som bøkene ligger oppi, sammen med brosjyrer.
4.Rigg for forskningssamarbeid -Forskningskontrakt -ROS-analyse -Skjemaer	levert	Gjennomført anskaffelse av forskningssamarbeid sak 23/16781 i Acos. Laget forskningskontrakt «Forskningsavtalen – Statens standardavtale om forsknings -og utredningsoppdrag» SSA-F- 2022, med bilag og databehandler avtale
5.Forskningsrapport	Ikke levert, ligger frem i tid	Leveres av UiO når forskningen avsluttes 2026. Gjennomført erfaringsdeling og underveis rapportering i Bydel Stovner 4.11.24. Skal dele ny foreløpig, forskningsstatus i løpet av 2025.
6.Sluttrapport -Plan for evaluering -Plan for videre implementering	Levert	Plan for videre implementering er pågående og fortsetter etter prosjektslutt. Se vedlegg. Det er gjort flere evalueringer underveis og styringsgruppa har hatt mulighet til å komme med tilbakemeldinger og innspill.

4 VURDERING AV GEVINSTOPPNÅELSE

Språkstart en arbeidsmodell for hvordan vi jobber tidlig og forebyggende med språkutvikling for de aller minste barna, fra svangerskap til 2 år, med et fokus på flerspråklighet og barn som ikke går i barnehage. Gevinstene knyttet til dette gjøres rede for i kapittel 2. I dette kapittelet beskrives aktiviteter som har blitt gjennomført, hva som videreføres, verdi og gevinst for ulike aktører, samt overføringsverdi for andre.

Språkstart omhandler 3 hovedelementer:

- Samtaler og gruppeaktiviteter
- Ressursspakke for barn og familie
- Kompetanseheving for ansatte

Språkstartmodellen, med tilhørende leveranser, videreføres etter prosjektslutt. Det vil være to separate prosesser som videreføres:

- 1) Språkstart knyttet til forskning
- 2) Språkstart 2.0 –tilpasset ordinær drift, med pågående implementering

4.1 Språkstart og forskning

I prosjektets gjennomføringsfase har Språkstart vært knyttet til en forskningsavtale (se tabell over) med Senter for flerspråklighet/MultiLing ved Institutt for lingvistiske og nordiske studier og Psykologisk institutt ved Universitetet i Oslo (UiO). Forskere vi samarbeider med er Natalia Kartushina – professor, Julien Mayor - professor og Audun Rosslund – Phd. Dette samarbeidet fortsetter etter prosjektslutt, til mars 2026 eller når siste deltagende barn fyller 2 år.

Ettersom vi er et forskningsprosjekt har det vært nødvendig å rekruttere familier som ønsker å delta på både prosjektaktiviteter og forskningsaktiviteter. Rekruttering av familier startet i august/september 2023 og ble avsluttet 15.10.24. Familiene som er rekruttert følger den opprinnelige Språkstartmodellen, som vi har jobbet etter i prosjektperioden og som er utgangspunktet for følgeforskningen. Det er rekruttert 53 familier som er tilfeldig fordelt i en intervensjons gruppe og en kontroll gruppe. 10 familier har trukket seg, slik at det er 40 familier som fortsatt er med.

Det å gjennomføre forskning med to ulike grupper kalles «Randomized Controlled Trials (RCT)». Det er eksperimenter hvor personer tilfeldig deles inn i enten en intervensjons gruppe eller en kontroll gruppe. Forskere følger utfallet i begge grupper for å se hvordan de skiller seg fra hverandre. RCT's er viktig for å studere årsak og virkning. De hjelper med å identifisere reelle løsninger og evaluere dem nøye. Og de bidrar til å skille mellom ideer som fungerer og de som ikke gjør det.

Kontroll gruppen deltar på gruppeaktiviteter som ikke er knyttet direkte opp imot språkutvikling:

Baby og gråt 4 mndr, mottar nett, kosekanin, babyleke og informasjon

Sansemotorikk 8 mndr, mottar fingermaling og informasjon

Grovmotorikk og fysisk aktivitet 16 mndr, mottar ball og informasjon

Intervensjons gruppen deltar på:

Samtale med språkpedagog 4 mndr. Mottar nett med 2 bøker, kosekanin og informasjonshefte

Gruppeaktivitet 1: Babysang v/ 5 mndr

Samtale med språkpedagog 8 mndr. Mottar 1 bok, puttekasse og informasjonshefte

Gruppeaktivitet 2: Baby og bok v/ 7 mndr

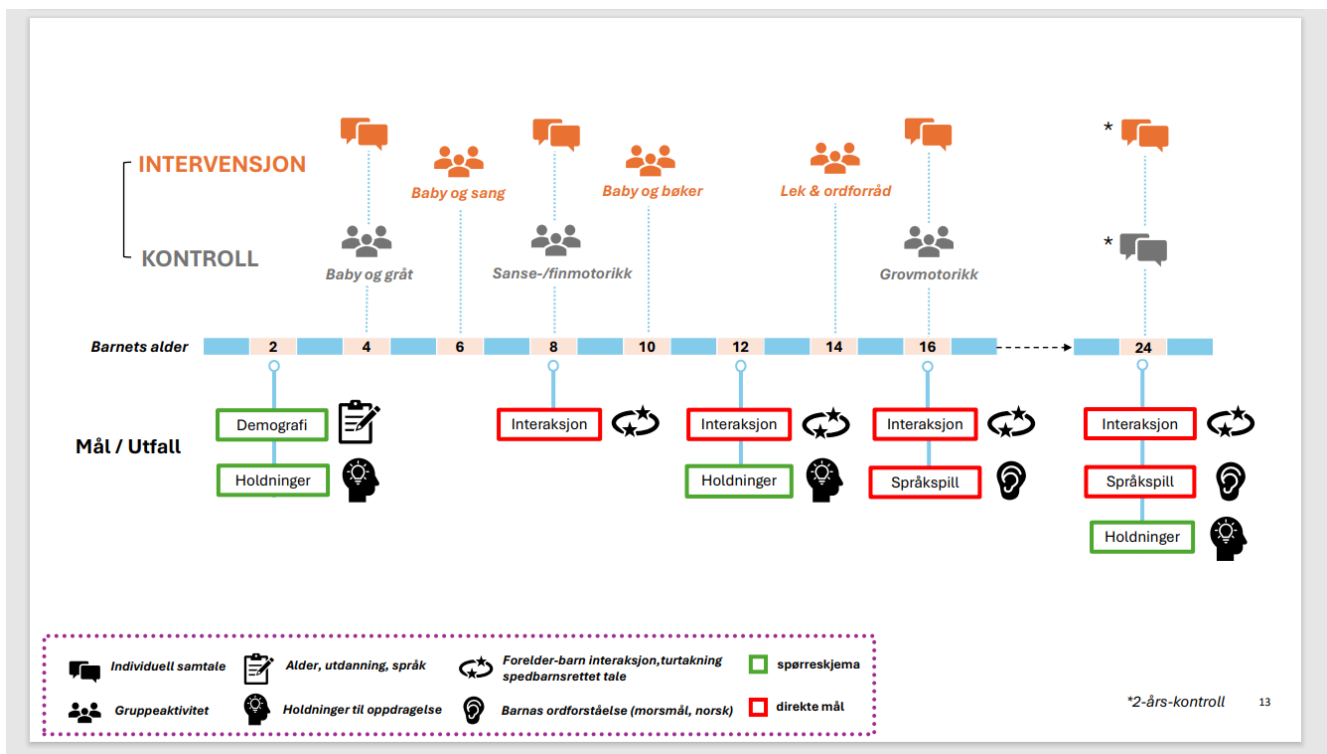

Gruppeaktivitet 3: Lek og ordproduksjon v/14 mndr. Mottar temaplansjer og kjøkkenleker

Samtale med språkpedagog 16 mndr. Mottar 1 bok og informasjonshefte

I tillegg inviteres begge grupper til ulike forskningsaktiviteter (som er like for begge grupper) slik at modellen for samtaler, grupper og forskning samlet ser slik ut:

Forskningsaktivitetene familiene kan delta på er:

- Spørreskjema om holdninger (EPAQ) – 3 ganger
- Lydopptak – interaksjon – 4 ganger
- Språkspill – 2 ganger

Alle grupper, samtaler og forskningsaktiviteter som er beskrevet over, videreføres for familiene som deltar på Språkstart med forskning, frem til forskningen avsluttes. Om barn starter i barnehage vil de fortsatt være knyttet til forskningen og inviteres til alle Språkstart – og forsknings aktiviteter.

I Språkstart 2.0, som er tilbudet som videreføres for familier som kommer etter forskningsprosjektet, som en del av bydelens tjenester, er det gjort noen endringer og tilpasninger som beskrives i kapittelet under.

4.2 Språkstart 2.0

Basert på erfaringer i prosjektperioden er det gjort noen justeringer og tilpasninger som gjør at vi mener Språkstartmodellen har høy grad av gjennomføringspotensiale i tjenestenes drift, vi kaller det *Språkstart 2.0*. Omfanget av Språkstart 2.0 er påvirket av faktorer som tilgjengelige personalressurser og kapasitet i tjenestene samt økonomi. Men som dere ser i punktene under, videreføres hovedelementene i den opprinnelige modellen.

Videreføres i Språkstart 2.0:

- Samtale med språkpedagog v/4 måneder
- Samtale med språkpedagog v/ 14 måneder
- 2 gruppeaktiviteter ledet av åpen barnehage
 - Gruppe om «Baby og bok - bokens betydning for tidlig språkutvikling» gjennomføres i lokaler tilknyttet helsestasjonen
 - Gruppe om «Lek og hverdagssituasjoner - betydningen for språkutvikling» gjennomføres i åpen barnehage
- Arbeid med økt kompetanse for ansatte
 - Samarbeid med fagutvikler og PPT
 - Samarbeid mellom seksjonene
- Ressursspakke til foreldre
 - 4 brosjyrer med alderstilpasset informasjon
 - 4 gratis bøker
 - Kosekanin og handlenett med «Språkstart» logo.

Tilføres i Språkstart 2.0:

- Individuell samtale om språk under svangerskap, med jordmor
- Gruppeaktiviteter på flere språk enn norsk og engelsk
- Helsestasjonen har utviklet egen sjekkliste knyttet til forebyggende språkarbeid for sine konsultasjoner 0-12 mnd.

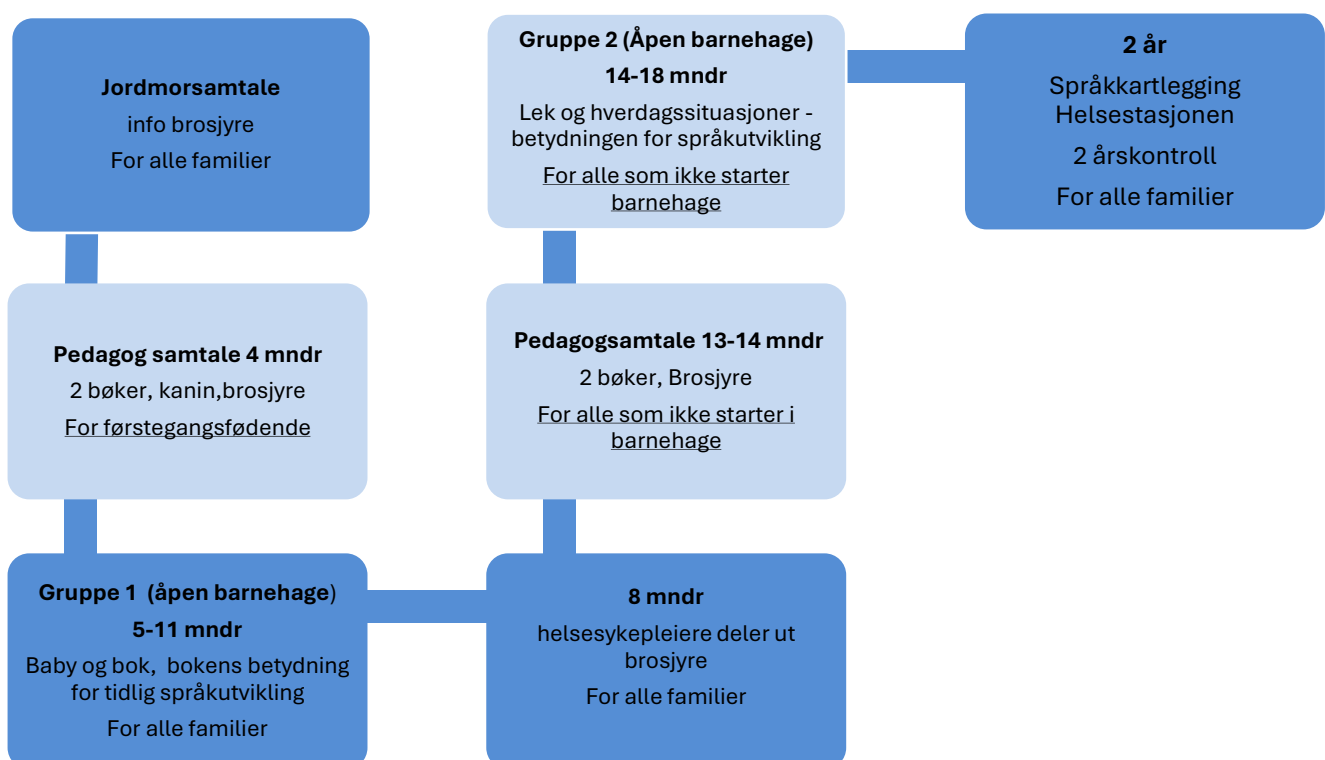
- Tre samtaleguider for ansatte om språkutvikling og samspill fra svangerskap til 3 år
- Språkstartgruppe med ansatte fra samarbeidende tjenester

Ikke med videre i Språkstart 2.0:

- Gruppe om Babysang (videreføres som et tilbud på babytreff i Åpen barnehage)
- Samtale med språkpedagog v/8 måneder (Helsesykepleiere deler ut brosjyre ved 8 måneder)
- Gruppeaktivitetene til kontrollgruppen

Avgrensinger og mulig oppskalering.

Det er i tillegg gjort noen *avgrensinger* knyttet til hvilke familier som vil motta tilbudet i første omgang, men med mulighet til å *skalere opp* om vi ser at det er kapasitet nok i tjenestene.

Pedagog samtalen ved 4 måneder kan i løpet av 2025, om mulig, utvides til å også gjelde for nye familier i Bydel Stovner. Så skal vi se på muligheten for å ha en pedagog samtale etter behov, for familier som ikke kommer inn under kategorien førstegangsfødende eller nye familier i bydelen. På sikt må bydelen vurdere

muligheten for at alle familier får tilbud om samtale ved 4 måneder, slik at sjansen for å nå de mest sårbare familiene øker.

Prosjektet har sett sine tiltak og stoppunkter i sammenheng med det eksisterende tilbudet Bokstart (samarbeid mellom Deichman og helsestasjonen), hvor barnet mottar en bok ved 8 mnd. og en bok ved 2 år. Men pr. dags dato er det uklart for prosjektet hvordan Bokstart videreføres i bydelen og det er derfor ikke med i prosessen over. Dette skal vi undersøke nærmere i 2025.

Gruppeaktivitet med tolk.

I prosjektperioden har vi i mindre grad enn ønsket fått til å gjennomføre gruppeaktiviteter med tolk. Dette er grunnet lavt tolkebehov blant familiene som deltar. Vi har benyttet engelsk tolk ved noen anledninger, både i samtale og gruppe. Vet ett tilfelle ble engelsk tolk benyttet da det ikke var tilgjengelig tolk på ønsket morsmålet. Når vi gjennomfører gruppeaktiviteter for flere familier etter prosjektslutt, antar vi at dette vil endre seg basert på tolkebehov ellers i bydelens tjenester. Gruppetilbudet vil derfor videreutvikles slik at vi tilbyr gruppeaktiviteter på ulike språk og slik gjør tilbudet tilgjengelig for flere familier. Gruppene organiseres i et årshjul og driftes av åpen barnehage.

Informasjonsbrosjyrer.

Alle informasjonsbrosjyrene som er utarbeide til foreldre videreføres og tas i bruk av flere tjenester. De vil være tilgjengelig for alle familier. Brosjyrene ligger vedlagt denne sluttrapporten. Brosjyrene vil etter hvert i 2025 bli tilgjengelig som nettressurser på flere språk, som en del av prosjektets samarbeid med NAFO ved OsloMet. Brosjyrene for svangerskap/nyfødt og for 4 måneder er allerede oversatt til urdu, tamil, somali, arabisk, polsk. Oversettelsene legges ved brosjyren (norsk eller engelsk) som et a4 ark for familier som ønsker/trenger det.

Språkstart 2.0 er illustrert slik:

4.2.1 Økt kompetanse, fagdager:

Samarbeidet mellom prosjekt Godt språk, prosjekt Språk i familien og PPT, om fagdager på tvers av bydelene, er gjennomført og nå avsluttet. Hvert av prosjektene hadde søkt ut midler fra Områdesatsingen til kompetanseheving. Språk i familien hadde søkt om 50.000. Godt språk søkte så om 200.000, på vegne av begge prosjekter, for å kunne finansiere fagdager for ansatte i de tre bydelene. Midlene gikk i all hovedsak til finansiering av felles fagdager, samt noe til organisering og fasilitering av workshops/prosess i det enkelte prosjekt.

Overordnet mål for fagdager: *Sikre at familier i bydelene får samordnet og lik informasjon om språkutvikling og samspill fra de ulike tjenestene i bydelen, basert på ny og oppdatert forskning og fagkunnskap.*

Innhold fagdager:¹

 Fagdag1	 Fagdag2	 Fagdag3	 Fagdag 4
31.Mai -23 PPT og Tilknytnings-psykologene Tilknytning, samspill og tildlig språkutvikling.	10.Okt -23 PPT og Marcela Montserrat Fonseca Bustos (OsloMet) Flerspråklighet og språkutvikling 1-3 år Foreldresamarbeid, relasjon og maktforhold	24.Nov – 23 PPT og Siri Larsen (Lesefrø) Sosioøkonomiske forholds påvirkning på språkutvikling Leseglede for de minste	8.Mars – 24 PPT, Tegra (Stavanger), Psykolog fra Bjerke Mangfold i fødsels og barselsomsorgen - erfaringer fra TEGRA Kulturydmykhet Oppsummering språkutvikling

Antall deltakere samlet for alle bydeler:	
Fagdag 1	94
Fagdag 2	91
Fagdag 3	64
Fagdag4	90

Deltakere fra Stovner bydel var ansatte med ulik fagbakgrunn, hovedsakelig fra tjenester som møter familien tidlig i livet; språkpedagoger, åpen barnehage, helsestasjonen og spesialpedagogisk veileder. Men det var også viktig med en lenke inn mot barnehagene. Derfor var fagutvikler for Avdeling Barnehage og spesialpedagogikk, og 4 barnehagestyrere invitert med. Prosjektet inviterte også samarbeidspartner fra NAFO samt masterstudent tilknyttet UiO og forskning.

¹ TEGRA - Jordmortjenesten arrangerer gratis svangerskapskurs og barselgrupper for minoritetsetniske familier som bor i Stavanger. Dette tilbudet kalles for TEGRA, som betyr **integrasjon**. (informasjon hentet fra deres nettside)

I tillegg til prosjektenes og PPTs interne evalueringer ble det gjennomført evaluering etter hver fagdag, via forms. Tilbakemeldingene og spørsmålene ble tatt med inn i videre planlegging av fagdagene, og var med på å forme organisering og innhold. Ca. halvparten, eller litt under halvparten, av deltakerne (samlet fra alle bydeler) benyttet skjemaet. Alle fikk en påminnelse, men det er allikevel mange som ikke har bidratt med tilbakemeldinger.

Gevinst for ansatte og måloppnåelse.

Deltakernes totale opplevelse av fagdagen er samlet i tabellen under. (Komplett evaluering fra den enkelte fagdag finnes i utfyllende formsskjema og prosjektet har skrevet en erfarings rapport «Oppsummering og vurdering av fagdagene.»)

Totalinntrykk av hver enkelt fagdag:

Fagdag:	Score (1-5):
1	4,6
2	4,56
3	4,24
4	4,52
Fagdagene som helhet	4,6

Den nye kunnskapen som fagdagene har bidratt til, er tilgjengelig umiddelbart og kan anvendes og omsettes i praksis av den enkelte medarbeider. En *ekstra* gevinst knyttet til økt kompetanse kan være at familier som ikke har deltatt i Språkstart så langt, allikevel drar nytte av samtaler, tips og råd i møte med kompetente ansatte. Det er vanskelig å måle denne gevinsten, men om ny kunnskap har ført til endret eller ny praksis er det sannsynlig at det kommer familiene til gode. Undersøkelse umiddelbart etter fagdagene, om hva kursdeltakere tok med seg fra de ulike foredragene, kan antyde at de har tatt med seg nye tanker og vurderinger i sin arbeidshverdag. Dette er noen utvalgte tilbakemeldinger:

- *"Myteknusingen"! Svært relevant da vi møter mange foreldre som er veldig usikker rundt dette med språk.*
- *At jeg bør snakke mer om språk i graviditeten.*
- *Viktig å snakke på det mest naturlige språk - viktigste er å snakke med barnet sitt.*
- *Utfordrende å være kultursensitiv. Ble inspirert til å jobbe mer med det, i større grad spørre brukerne og deres erfaringer.*
- *Bruk av sosionom (på helsestasjonen). At gruppene gjennomføres med tolk og kultursensitivitet. At informasjon FØR fødsel er lurt. (Om TEGRA).*

Prosjektets vurdering av måloppnåelse:

Måloppnåelse på kort sikt:

Vi opplever god måloppnåelse på kort sikt, basert på evalueringer og tilbakemeldinger. Flertallet oppgir at de har:

- fått ny kunnskap og/eller frisket opp kunnskap de allerede har
- tatt med ny kunnskap inn i sine konsultasjoner/møter med familiene
- i noen grad endret praksis
- i noen grad endret tankemåte rundt flerspråklighet og hvordan vi møter familiene

Måloppnåelse på lang sikt:

Vi ønsker at den effekten vi har sett så langt skal føre til varig endring. Dette må vi jobbe videre med:

- holdninger knyttet til å vokse opp med flere språk, og hva det har å si /ikke si for barns norskerferdigheter
- holdninger til foreldre og hvordan vi møter ulike familier i tjenestene våre
- Nyansatte på tilgang til samme kunnskap
- Opprettholde fag i tjenester og bydel, ikke bli et "engangs-stunt"
- prioritere bruke ressurser og tidlig innsats knyttet til språk og samspill allerede fra svangerskap
- samarbeid mellom seksjoner, helsestasjonen helt essensiell for å nå målgruppe, fortsatt fokus på språkutvikling

Prosjektets arbeid med andre kompetansetiltak i Bydel Stovner.

Etter fagdagene har Godt språk jobbet med å *videreføre* arbeidet med kompetanse i Stovner Bydel og bydelens tjenester. Gjennom et samarbeid med fagutvikler i avdelingen har prosjektet allerede bidratt til at:

- Tema fra fagdagene har blitt løftet inn i hele avdeling Barnehage og spesialpedagogikk (barnehager, støttepedagoger, familieveiledere, spesialpedagoger, språkpedagoger).
 - PPT sitt foredrag om språkutvikling og myteknusing om flerspråklighet ble gjort tilgjengelig som en parallell sesjon ved avdelingens Kick-off 9. september 2024. 155 ansatte deltok.
 - Marcela Montserrat Fonseca Bustos, universitetslektor ved Fakultetet for lærerutdanning og internasjonale studier, foreleste om Maktforhold i foreldresamarbeidet, Kulturlig/naturlig på samme arrangement. 170 ansatte deltok.
- PPT har presentert «Myteknusing om flerspråklighet» for seksjonsledere i Avdeling barnehage og spesialpedagogikk.
- Vi har sammen med fagutvikler i bydel, startet et videre samarbeid med PPT om kompetansetiltak som knytter Språkstart sammen med Språksterk 1-6. Vi skal undersøke muligheten for å få til et webinar som kan brukes bredt i bydelen, både i barnehagene og på helsestasjonen, og av andre bydeler som er knyttet til Språksterk. Videre arbeid med dette starter i januar 2025.

Prosjektet har deltatt på flere *fagmøter på helsestasjonen*. I videre arbeid skal den opprettede «Språkstart» gruppen jobbe med å holde kompetansen oppe og vedlike i Åpen barnehage og Helsestasjon sammen med språkpedagog.

Det er utviklet 3 *samtaleguider for ansatte* (fagressurser), basert på teori fra fagdagene, som er tatt i bruk, og som skal bidra til å holde på kompetanse etter prosjektslutt. De skal deles med barnehager, helsestasjonen og andre som er interesserte. De skal revideres årlig for å sikre at de er oppdatert og følger utvikling i fagfeltet. Det er:

- Samtaleguide – Språkutvikling fra svangerskap til nyfødt
- Samtaleguide – Språkutvikling fra 0-12 måneder
- Samtaleguide – Språkutvikling fra 1-3 år

4.3 Gevinster i egen og/eller involverte virksomheter

Gevinstene fra gevinstkartet, som er beskrevet i kapittel 2, kunne delvis oppnås i prosjektperioden og fortsetter etter prosjektets slutt, og er vurdert i tabellen i kap.2. Gevinster knyttet til fagdager er beskrevet i forrige kapittel. I arbeid med leveranser og gevinster i prosjektet har vi stadig gjort erfaringer og forholdt oss til funn og innsikt vi har identifisert underveis og slik sett tatt i bruk kunnskap vi har tilegnet oss fortløpende. For å være bevisste hva ulike prosjektprosesser og aktiviteter har tilført underveis har vi hatt stopp-punkter med evalueringer og sammenfattinger av erfaringer. Dette beskrives i kap.6.

4.3.1 Gevinst og verdi for familiene - her og nå

Gevinstkartet som er beskrevet tidligere i rapporten redegjør for ønskede gevinster for familiene på litt lenger sikt. Vi har underveis i prosjektet også blitt oppmerksomme på den verdien vi skaper for familiene *her og nå*. For familier som har deltatt på samtaler og gruppeaktiviteter etter Språkstartmodellen (intervensjons gruppe) har vi notert ned tilbakemeldinger underveis, og også gjort oss erfaringer ut ifra hva familiene deler i samtaler. Under er noen eksempler på dette trukket frem.

Om flerspråklighet og morsmål/hjertespråk.

Mor har tidligere fått beskjed (med storesøster) at hun bør snakke norsk og far Hindi hjemme. Ikke snakke engelsk, - det lærer de på skolen. Vi snakker mer om dette og språkpedagog trykker foreldrene på at de også kan snakke engelsk, som er det språket som er det mest trygge fellesspråket for mor og far.

Mor forteller at far (som har et annet morsmål enn norsk) i utgangspunktet hadde tenkt til å snakke norsk med babyen. Men at en samtale med jordmor på helsestasjonen hadde endret på det. Hun hadde snakket om verdien av å snakke hjertespråket sitt, og forklart hvorfor det var viktig. Både for språkutvikling, men også for tilknytningen og kommunikasjon mellom far og datter. Mor uttrykte at de begge hadde blitt begeistret for begrepet "hjertespråk»

Dette er foreldrenes første barn. Pappa er opprinnelig fra et afrikansk land og mestrer både morsmål og norsk. Mor sier at de blander litt hjemme. Språkpedagog forteller om hjertespråk og viktigheten av dette. Helt ok å blande. Mor synes dette var god kunnskap og skal ta det med seg.

Om språkstimulering i hverdagen:

Mor ga uttrykk for at det var deilig å høre at de (foreldrene) var «nok» og superstjerner for sitt barn. Hun sa også at det var deilig og å høre at man ikke trenger så mye stæsj/ utstyr. Men det holdt å være sammen!

En mor forteller at det er lettere å snakke med babyen, fordi hun har øvd seg allerede med eldstemann. Da hun var førstegangsmor visste hun ikke hva hun skulle snakke med babyen om, men nå er det naturlig å benevne det de gjør sammen og hver for seg.

Om bøker

Mor sier at de ser litt i bøker og synger noe. Valpeboken de fikk sist (4 mnd.) liker barnet svært godt. Hun liker spesielt å tygge på den.

De har mange bøker hjemme og ser mye i bøker sammen. Hun forteller at de leser god natt boka (som de fikk ved 4 mnd.) hver kveld sammen. Babyen har nå begynt å ville bla litt selv, og liker svært godt løven på utsiden. Hun er og svært glad i valpeboka og putter den mye i munnen.

Mor synes det var fint å være med på gruppe om baby og bøker. Hun fikk gode tips som hun har tatt med seg i egen hverdag.

Gevinst for kontrollgruppa

For familier som er plassert i kontroll gruppen i forbindelse med forskningen hadde vi ikke tenkt så mye over gevinster for familiene som deltar. Gevinstkartet og målene handler hovedsakelig om familiene som er i intervensjons gruppen og følger Språkstart. Vi var allikevel opptatte av å gi et godt og meningsfylt gruppetilbud. Vi har gjort evalueringer underveis og sammenfattet tilbakemeldinger og erfaringer og funnet at familier i denne gruppen også har hatt positivt utbytte av å delta på gruppeaktiviteter.

Baby og gråt er et gruppetilbud familiene får ved ca. 4 måneder. Gruppeleder er familieveileder i seksjon Spesialpedagogikk og veiledning. Familiene får med seg skriftlig informasjon og et nett med leker til babyen.

Tilbakemeldinger fra foreldre har vært:

- *Dette hadde vi trengt tidligere.*
- *Kunne dette være noe man fikk i svangerskap, eller kort tid etter fødsel?*
- *Vi hører/lærer for lite om dette i vanlige konsultasjoner.*
- *Kjempefint og viktig tema.*
- *Fint å høre andres erfaringer/dele erfaringer. Er med på å ufarliggjøre gråten.*
- *Fint å høre at andre har noen av de samme erfaringer. At man ikke er den eneste. Det hjelper i seg selv å dele.*
- *For en foresatt bidro deltakelse på gruppen og samtale med gruppeleder til at hen nå ville gjennomføre time hos psykolog som hen hadde utsatt.*

Tilbakemeldingene gir en tydelig indikasjon på at denne gruppen har vært nyttig og meningsfull for de som har deltatt. Vi ser også at et slik lavterskel møtepunkt kan skape trygghet og tillit til tjenestene i bydelen. Denne gruppen videreføres ikke av Språkstart, men prosjektet vil anbefale bydel å videreutvikle dette gruppetilbudet i en form, kanskje som et samarbeid mellom helsestasjonen og Oslohjelpa?

Det andre gruppetilbudet for kontroll gruppen, Sansemotorikk og finmotorikk, ved ca. 8 måneders alder, har prosjektet også fått gode tilbakemeldinger på. Vi var litt usikre på om dette var noe foreldrene ønsket å delta på, men vi fikk mange positive reaksjoner på aktiviteten. Gruppen har blitt ledet av ansatte fra åpen barnehage og foreldre har fått med seg hjem skriftlig informasjon og fingermaling.

Foreldre har gitt uttrykk for:

- *Overraskelse over at barna vil male med hendene*
- *Dette hadde vi ikke tenkt over at vi kunne gjøre sammen med en baby*
- *At de vil fortsette med fingermaling hjemme*
- *Dette var en gøy aktivitet å gjøre sammen med barnet*

Samtidig var noen foreldre mer skeptiske, og litt bekymret for om malingen var farlig for barna. Da kunne vi snakke om det. Etter aktiviteten tok flere imot invitasjonen om å bli en stund i åpen barnehage. I tillegg til mange fine «sammen-øyeblikk», utforsking og skaperglede, ble det et lite fellesskap i den enkelte gruppen da de samlet seg i åpen barnehage etter aktiviteten. For noen foreldre var det et positivt førstemøte med åpen barnehage og bydelens tjenester (utenom helsestasjonen).

Vi har pr dags dato ikke gjennomført gruppe tre om fysisk aktivitet og kan derfor ikke vurdere denne. Det startes opp grupper i desember 2024.

4.4 Forutsetninger og mulige hindringer

Organisasjonskartet som ligger innledningsvis i rapporten viser hvordan Språkstart er forankret i avdelingene og seksjonene i bydelen, og er tilsluttet av styringsgruppa. I Bydelens budsjettforslag for 2025 står det at Prosjektet skal iverksettes, så det er en tydelig forankring hos bydelens ledelse. Bydelen skal ha en fortsatt innsats knyttet til forebyggende arbeid, og prioriterte områder i avdeling BOS er blant annet *barn som ikke går i barnehage og språk og kvalitet på tilbudene i barnehagene*. For at leveransene og kunnskapen skal benyttes etter prosjektslutt må Språkstart også være godt forankret ut i tjenestene, ansatte må oppleve eierskap til arbeidsmetodikken. Det er opprettet en samarbeidsgruppe, «Språkstartgruppa» med ansatte fra helsestasjon, åpen barnehage og språkpedagog. Prosjektleder skal lede den gruppen til å begynne med, men deler ansvaret som gevinstier med seksjonsleder for helsestasjonen. Sammen skal vi sikre implementering og oppfølging i egne tjenester, i tråd med implementeringsplan som er vedlagt.

Det vil kreve noe ekstra arbeid i oppstarten med å innarbeide Språkstart, men modellen er forholdsvis enkel, vi mener den vil kreve lite ekstra ressursbruk på sikt, og forhåpentligvis oppleves meningsfull for både ansatte og familier.

Strukturelle hindringer som kan påvirke at leveransene blir tatt i bruk kan være budsjett og omstillinger i bydel. Dette beskrives nærmere i kapittel 7.3.

4.5 Overføringsverdi til andre

Det er nærliggende og sannsynlig å tenke at erfaringer fra prosjektet kan være nyttig for andre enn Bydel Stovner. Samarbeidet med prosjekt Språk i familien synliggjorde like behov i de tre bydelene. Samarbeidet ga nyttig erfaring og innsikt i hvordan man kan jobbe på tvers av bydeler for å dekke like behov, noe som etter prosjektets mening burde jobbes videre med i bydeler i Oslo. Her er det potensiale for mer samkjøring. Tilbakemeldinger fra fagdagene viste nettopp at det å møte kollegaer i andre bydeler, dele erfaringer og jobbe med fag sammen var verdifullt for ansatte som deltok. Flere har i evalueringen nevnt at det å jobbe på tvers av bydeler, litt som de gjør i Stavanger (TEGRA), hadde vært fint.

Studieturen til Stavanger (se styringsdokument med vedlegg) hvor vi besøkte Områdesatsingen i Storhaug viste oss områder med lik demografi og likt utfordringsbilde som vi har sett i våre tre bydeler i Oslo. Dialog med Halland kommune i Sverige lærte oss at de jobber med lignende tiltak og innsatser for befolkningen der. Hvordan vi jobber med tidlig, forebyggende språkinnsett i prosjekt Godt språk og Bydel Stovner, kan vi derfor tenke oss at er relevant for andre som ønsker å oppnå lignende resultater som oss.

Forskningen som er knyttet til prosjektet vil på sikt kunne gi resultater som er relevant for flere utover vår bydel, og også tilføre ny forskningsdata på fagfeltet. Se mer om forskning i kapittel 4.1 og kapittel 5.

For at andre skal kunne dra nytte av prosjektets erfaringer og kunnskap må vi dele om prosjektet både internt og eksternt. Så langt i prosjektet har vi blant annet delt på/via:

- Workplace
 - Fagdager, gruppeaktiviteter, prosjekt status
- Ulike delingsseminar i regi av Delprogram oppvekst og utdanning
- Internt i bydel og med andre bydeler i Oslo
- Eksternt fagmiljø
- Nettmøter med andre prosjekter, byer og land
- Studietur til Stavanger og Områdesatsingen i Storhaug
- To medieoppslag
 - Akers avis Groruddalen
 - MyNewsdesk
- Arrangement for deling av Forskningsstatus (v/ UiO) – Underveis rapportering i bydelen, med interne og eksterne deltakere.

Fremover skal prosjektet blant annet:

- Bidra til nyhetssak fra områdesatsingen med fokus på avslutning av prosjektet – erfaringer og veien videre
- Delta på Språkkonferanse 8.april 2025 i regi av områdesatsingen Delprogram oppvekst og utdanning
- Dele mer om forskning og funn, underveis i 2025 og senere når det foreligger forskningsrapport.

5 FORSKNINGSSTATUS OG ERFARINGER FRA FORSKNINGSAMARBEIDET

Forskningssamarbeidet med Universitetet i Oslo har vært, og er, en spennende mulighet til tettere samarbeid med forskningsmiljøet om hvordan vi kan jobbe forskningsbasert i bydelens tjenester. Samarbeidet tilfører en faglig tyngde, i tillegg til det faglige samarbeidet prosjektet har med blant annet PPT. Selv om et slikt samarbeid er positivt for prosjektet og bydelen kan det også by på utfordringer som må løses, slik at prosjektet kan ha fremdrift og utvikling. I dette kapittelet vil vi dele ulike erfaringer fra dette samarbeidet, samt hva som er foreløpig status i forskningen.

5.1 Forskningsavtalen

Forskningsavtalen (sak 23/16781 i Acos) mellom bydel og UiO kom på plass august 2023. Selve utformingen av avtalen tok tid da den standardiserte malen for forskningsavtaler er ganske omfattende. Og ettersom prosjektet da hadde pågått siden 2021 og konseptet hadde tatt form, måtte vi sammen med UiO finne løsninger som gjorde det mulig å knytte forskningen de ønsket til våre allerede eksisterende planer for prosjektet.

5.2 Rekruttering til prosjektet og deltakende familier

En faktor som tok tid, og som påvirket fremdriften til prosjektet, var hvordan vi skulle gå frem for å rekruttere familier. Dette fant prosjekt og UiO ut av sammen med helsestasjonen, som har spilt en viktig rolle knyttet til rekruttering. Det viste seg at det ble vanskelig å rekruttere familier *før* barnet var født. Dermed måtte det planlagte samarbeidet med jordmødrene settes på vent (men det er en del av Språkstart 2.0 når vi iverksetter modellen). For prosjektets del måtte vi også endre den opprinnelige planen med å tilby Språkstart bredt ut til *alle* familiene med en gang. Nå ble det et tilbud til familier som ønsket å delta på forskning og som aktivt måtte samtykke til dette. I etterkant ser vi at det ga oss mulighet til å teste ut konseptet i mindre skala, noe vi tenker har vært en fordel. Rekruttering har foregått på ulike måter, men det viktigste er SMS som har blitt sendt til alle med barn i målgruppen via HelseNorge. Dette er administrert fra helsesekretær ved helsestasjonen. I tillegg har prosjektmedarbeidere vært til stede på helsestasjonen og snakket med familier på dager det har vært gjennomført BCG vaksiner. Det har også blitt hengt opp lapper og delt informasjon på sosiale medier. Oppsummerte tall og data om rekruttering:

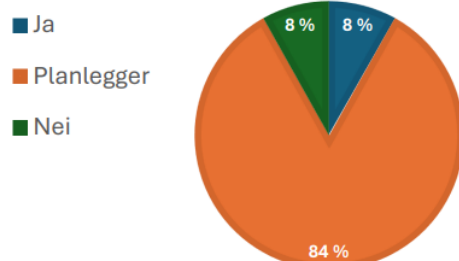
- 389 familier mottok SMS mellom 27.09.23 og 23.09.24.
- 53 familier (13.6%) meldte seg på studien
 - ~15% i våre (UiO) lab -studier
- Flertallet valgte norsk og engelsk spørreskjema
- 4 familier (7.5%) ønsket tolk ved samtaler ved helsestasjonen
- Etter rekruttering: tilfeldig plassering i intervensjon - eller kontroll -gruppe

Ulike språk representert blant familier som deltar:

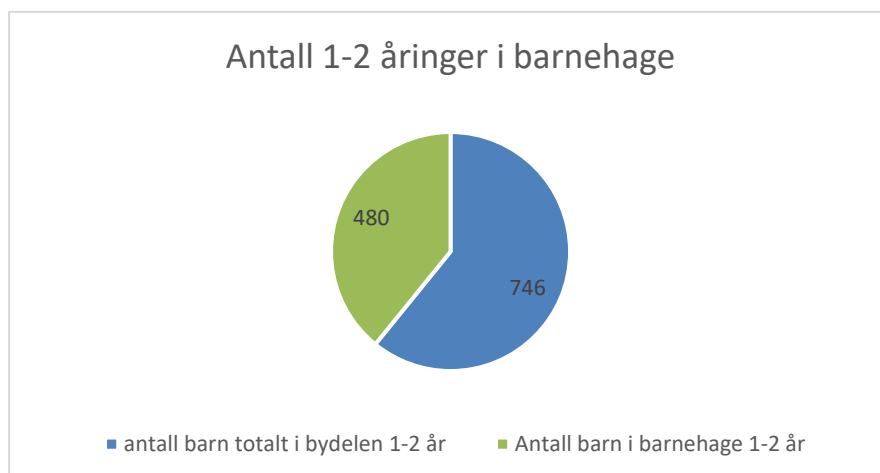
Språk i huset	Antall (12 språk)
Norsk	29
Polsk	1
Urdu	1
Hindi	1
Iransk	1
Berber	1
Arabisk	2
Filippinsk	2
Serbisk	1
Punjabi	1
Spansk	1
Makedonsk	1

HAR DU ELLER PLANLEGGER DU Å SKAFFE EN Plass I BARNEHAGE?

Fra innsamlet data kan vi se andel familier som planlegger å benytte barnehage, selv om vi ikke vet når de vil starte. Dette er en høy andel sammenlignet med tall for bydelene som helhet der Budsjett og strategi for 2024 viser at kun 79% av barn i alderen 1-5 år går i barnehage. Antall 1-2 åringer som går i barnehage i bydelen kan fremstilles slik, se under. Det er omtrentlige tall som er hentet fra Statistikkbanken Oslo kommune pr 27.08.2024 og Bydelsfakta pr. 2.4.24. (Barn som er bosatt i Oslo, men som går i barnehage utenfor kommunen er ikke med i statistikken)

Informasjon om bla. ulike morsmål og antall språk i hjemmet og interesse for barnehage blant familiene som er rekruttert til forskningsprosjektet, kan tyde på at vi ikke når alle de familiene vi ønsker i prosjektperioden. For eksempel flere flerspråklige familier uten norsk som et av morsmålene i hjemmet, og flere familier som ikke planlegger å benytte barnehage. Dette er en utfordring knyttet til det å rekruttere til forskning slik vi har gjort i prosjektet, at det ser ut til å appellere til familier med et visst utdanningsnivå og som allerede er ganske opptatte av, i dette tilfellet, hvordan barnets språk kan stimuleres. Vi når i prosjektperioden kanskje ikke de familiene vi tenker er mest sårbare, knyttet til ulike levekår som utdanning, inntekt også videre, faktorer som vi vet påvirker barns mulighet til å utvikle gode språkferdigheter.

Samtidig kan prosjektet vise til at vi har testet ut 4 måneders samtalen (piloteringsamtaler) på familier før vi gikk i gang med å rekruttere til forskning (de familiene er ikke med i forskningsutvalget). Da ble familier (alle), over en kort periode, spurt av helsesykepleiere om de ville delta på en samtale med språkpedagog. I denne gruppen av familier ser vi at antallet språk som brukes i hjemmet er 15, mot 12 i forskningsgruppen. Oppsummerte tall om deltaker på piloteringsamtaler:

- Antall familier som takket ja – 15
(vi vet ikke hvor mange som ble spurt totalt)
- Gjennomførte samtaler – 12
- Familier som ønsket tolk – 2 (vi erfarte at to familier burde hatt tolk i tillegg til de som ønsket det selv)

Antall representerte språk - 15
Norsk
Ukrainsk
Somali
Swahili
Serbisk
Kurdisk
Urdu
Arabisk
Punjabi
Tagalog
Tyrkisk
Polsk
Engelsk
Portugisisk
Ikke navngitt (snart utdødd) språk fra Filippinene.

Vi har ikke etterspurt nøyaktig samme informasjon fra familiene som deltok på piloteringsamtaler som de gjør i forskningen. Men vi har for denne gruppen blant annet informasjon knyttet til hvordan de tenker om det å lære flere språk samtidig og hvilke språk de snakker med barnet hjemme. Se under.

Hva tenker dere om å lære flere språk samtidig?	Ønsker at barnet skal lære norsk først.	Ønsker at barnet skal lære hjertespråk/morsmål først.	Ønsker at barnet skal lære alle språkene parallelt.	Ikke relevant, har kun ett språk.
Antall:	1	4	5	2
Hvilke(t) språk snakker foreldre i hovedsak med barnet?	Hjertespråk/morsmål	Norsk, selv om de har et annet morsmål	Både hjertespråk/morsmål og norsk	Hjertespråk og engelsk (der engelsk ikke er morsmål)
Antall:	5	2	4	1

Vi fant noen ytterpunkter, men også flere likheter mellom familiene i forhold til tanker om hva som var viktig angående barnets språkutvikling. Her gjengitt ved noen eksempler:

En av familiene skilte seg ut ved at de uttrykte at de ikke snakket noe særlig med barna sine, i all hovedsak ved mating, trøst og bleieskift. Barnet lå mye alene når det ikke uttrykte noe spesielt behov. Foreldrene hadde mye å gjøre, og regnet ikke med at barnet hadde behov for noe mer enn det ga uttrykk for.

Noen familier var veldig opptatt av at barnet skulle kunne godt/nok norsk før det begynte i barnehage og på skole. Andre var opptatt av at barnet skulle lære foreldrenes hjertespråk/morsmål først. (Kom.: Vi kan anta at barn i disse familiene starter sent i barnehage, etter at barnet kan kommunisere tydelig verbalt)

Flere familier har spurt om det er for mye for et barn å lære flere språk samtidig? Vil de bli forvirret eller få en langsommere språkutvikling om barnet lærer flere språk parallelt?

En mor ga uttrykk for at hun allerede trodde barnet (4 måneder) kom til å bli god i engelsk, fordi hen var så opptatt av engelske barneprogrammer på YouTube.

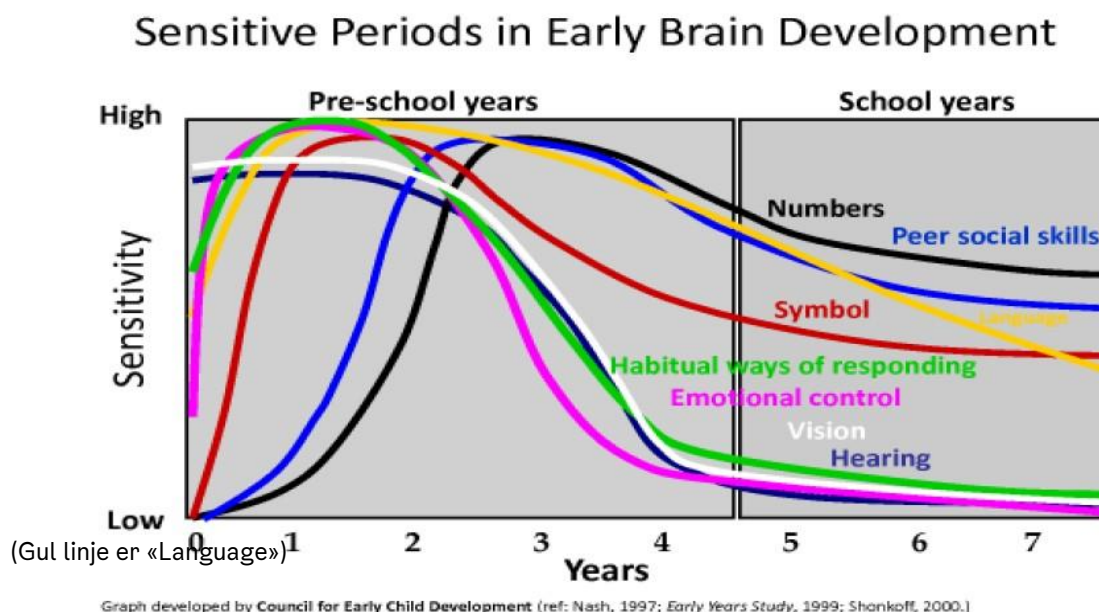
Flere av familiene fortalte at de hadde opplevd kritiske spørsmål fra familiemedlemmer når det gjaldt hvilke(t) språk barna skulle lære, eller lære først.

To alenemødre synes det var godt å ha noen å snakke med om disse tingene, de hadde ikke snakket med andre.

Dataene for familien i piloteringsamtalene og for familiene som er rekruttert til forskning er samlet inn med ulike metoder (samtale kontra nettskjema), men vi mener allikevel at erfaringen antyder at vi vil treffe bredere (enn i prosjektet) når vi skal gjennomføre samtaler og grupper i ordinær drift uten forskning. Men når vi har valgt å prioritere førstegangsfødende i første omgang vil vi ikke nå alle familier umiddelbart. Det vil være viktig å få til ønsket skalering for 4 måneders samtalen mot nye familier i bydelene og samtaler etter behov for alle familier. Samtidig må vi være realistiske og klar over at vi ikke vil nå absolutt alle familier gjennom samtaler og gruppeaktiviteter som tilbys gjennom Språkstart. Noen foreldre vil av ulike årsaker takke nei til både samtale og gruppe. Derfor er innsatsen for økt kompetanse for *alle* ansatte som møter målgruppen viktig, slik at familier uansett møter ansatte med god, oppdatert og lik kunnskap om språkutvikling og samspill. Tilknytningen til helsestasjonen er nøkkelen for å nå tilnærmet alle familier i bydelen. Gjennom prosjektets samarbeid med jordmødre og helsesykepleiere vil bydelen øke sannsynligheten for at flere familier får dekket sine spørsmål og behov i møte med helsestasjonen. Foreldrebrosjyrene skal være tilgjengelig for *alle* familier i bydelen.

5.3 Forskning og implementering.

Implementering av prosjektet gjøres før det foreligger forskningsresultater. I vår bydel er det levekår som utgjør den største sårbarheten og den største ulikheten mellom familier, og dermed påvirker barns mulighet til å utvikle gode språkferdigheter, uavhengig av språk, og på sikt gode norskferdigheter. Prosjekt og bydel har en sterk antakelse om at arbeidsmodellen vil utgjøre en forskjell for mange familier, og velger å implementere prosjektet uten forskningsresultater. Vi vet allerede fra tidligere forskning at de første årene i barnets liv er viktig for senere læring. Det kan kalles gullalderen for hjernens utvikling, inkludert potensialet for å lære språk.

Tidligere forskning basert på «Randomized Controlled Trials (RCT)» for språkutvikling viser at å veilede foreldre i småbarnsfasen viser lovende og varende effekt. Se bilde under fra UiO sin presentasjon, som viser til kilder:

RCTs for language development

- Most interventions focus on **school-aged** children (Hulme et al., 2020).
- They work, but may be **short-lived** for language comprehension (Rogde et al., 2019)
- Those focusing at **coaching parents in infancy** (improving contingency, turn-taking, infant-directed speech, ...) show **promising and lasting** effects

- But... RCTs typically focus on monolinguals, in WEIRD populations, yet **vulnerable participants often come from multilingual, multicultural backgrounds**

(WEIRD populations: Western Educated Industrialized Rich and Democratic populations)

Denne forskningen støtter opp under viktigheten av å involvere foreldre, og styrke språkmiljøet i hjemme, i tråd med det prosjektet forsøker å oppnå.

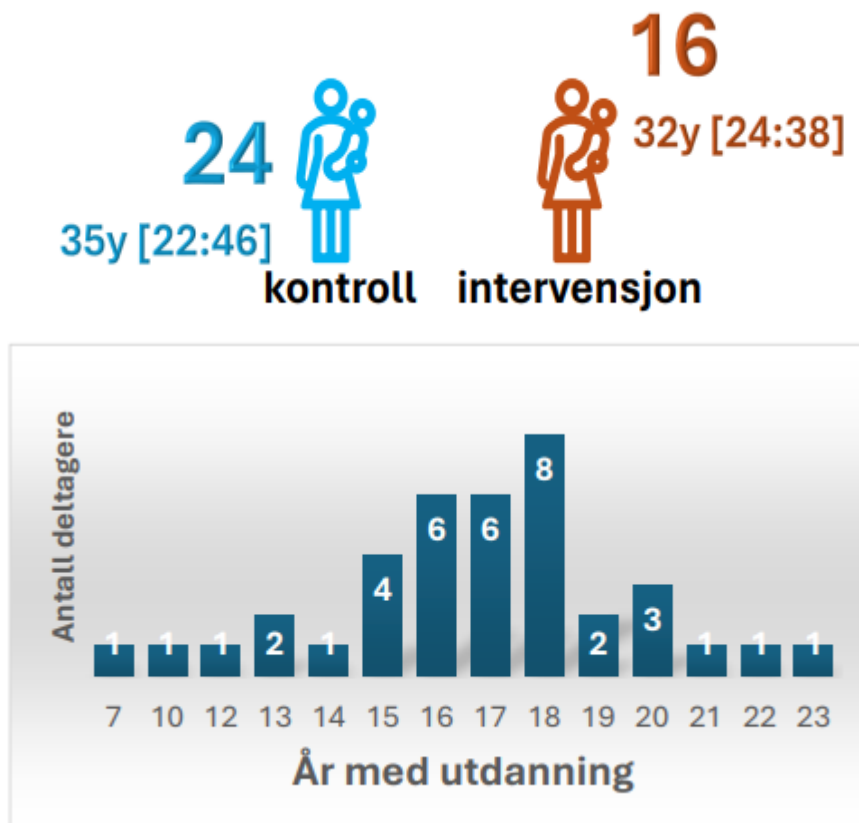
Ifølge Bydelens strategi skal vi jobbe forebyggende og ha en satsing på språk og barn som ikke går i barnehage. I bydelens budsjettforslag for 2025 står det at prosjektet skal implementeres, det kan ses som et (av flere) tiltak for å jobbe mot disse satsningsområdene. I tillegg har vi vurdert opplevd verdi for familier som har tatt del så langt, som beskrevet i denne rapporten i kap. 4.3.2, som en viktig indikator på at det er rett å gå videre med prosjektet.

Etter hvert som det foreligger forskningsresultater i prosjektet, må vi på nytt vurdere vår praksis opp imot eventuelle funn og gjøre nødvendige justeringer og endringer. Hypotesen er at forskningen uansett vil gi oss ny, verdifull kunnskap om familier i vår bydel og våre arbeidsmetoder.

5.4 Foreløpig forskningsstatus

Det er pågående forskning og det foreligger ingen konkluderende data og funn. Dette vil bli tilgjengelig senere i forskningsløpet, men i løpet av 2025 antar vi å kunne se noen tendenser og det er planlagt innsjekk knyttet til forskningsstatus underveis.

Av de data som er hentet ut fra nettskjema som foreldre selv fyller inn, kan vi si en del om demografien knyttet til familier som deltar, blant annet det som er nevnt i forrige kapittel. Andre eksempler er mors alder og utdanningsnivå, som dere ser her.

Forskerne forventer (ut ifra hypoteser) å finne disse kvantitative forskjellene:

1. Foreldre i intervensjonsgruppa har ...
 - a. Mer positive holdninger til oppdragelse og foreldre-barn interaksjon og med større endringer over tid
 - b. Mer tale, utbredt bruk av spedbarns rettet tale og hyppigere turtaking i interaksjon med barnet og med større endringer over tid
2. Barn i intervensjonsgruppa har ...
 - a. Bedre ordforståelse på morsmålet og med raskere utvikling over tid
 - b. ... også på andrespråket (norsk)
 - c. Mer vokalisering og med raskere utvikling over tid

Neste skritt i forskningen er å fortsette å teste og analysere data. De vil:

- Etterstrebe å beholde deltakere
- Få Flere deltakere - > mer pålitelige og generaliserbare resultater; Med få deltakere risikerer vi at resultatene av intervensjonen ikke er avgjørende, enten intervensjonen virker eller ikke.

Videre potensial i forskningsprosjektet:

- Utvide til andre familiemedlemmer og inkludere fedre
- Utvide til andre effekter av intervensjonen:
 - effekter på andre oppfatninger (respekt, følelser og tilknytning)
 - tillit til norske institusjoner,
 - samhandling med myndighetene
 - andre holdninger og atferd som betyr noe for samfunnet (gå i barnehage, snakke morsmål, eksponering for norsk)
- Utvide innholdet:
 - matematikk, kognitiv utvikling
- Utvide til andre (kvalitative) variabler
 - som familieerfaringer (fokusintervju, individuelle samtaler)
 => Erfaringer fra samtaler med språkpedagog

6 BUDSJETT OG REGNSKAP

Fase	Budsjett Tildelte midler fra Område- satsingen e i Oslo	Overført fra forrige fase	Totalt regnskap (ekskl. mva.)	Budsjett Egen- finansiering
Behovsfase	970 000	0	601 526	321 432
Konseptfase	1 294 000	368 474	652 527	
Planlegging	0	1 009 947	677 509	
Gjennomførin g	4 044 000	332 438	3 843 920	
Totalt	6 308 000	1 710 859	5 775 482	321 432

Det tilbakeføres 211 086 kr i ubenyttede midler

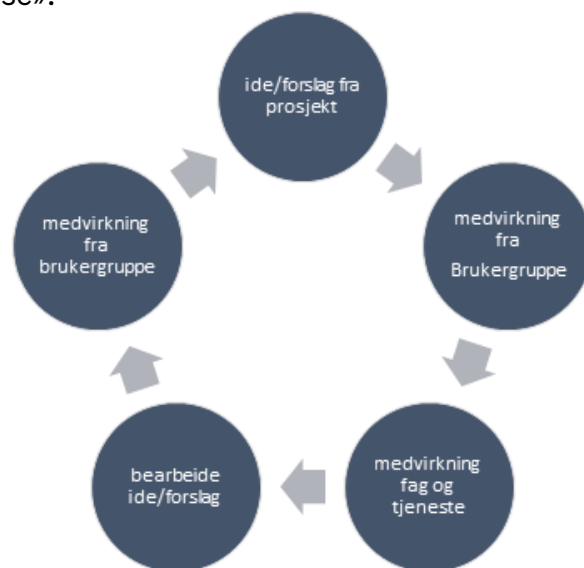
7 EVALUERING OG LÆRING

Underveis i prosjektet har vi gjort endringer og tilpasninger basert på erfaringer og tilbakemeldinger fra familier, samarbeidspartnere, ressurs – og arbeidsgrupper. Dette har vært en løpende prosess. Men vi har også gjort flere grundige evalueringer og sammenfatninger i prosjektperioden av praksis og erfaringer som har drevet prosjektet videre.

Etter prosjektets behovsfase ble det laget en innsiktsrapport som la grunnlaget for videre arbeid med konsept. Den rapporten ble vedlagt søknad om Mandat for konseptfasen.

Etter planleggingsfasen ble det laget en rapport om erfaringer fra Studietur til Stavanger som ble vedlagt Styringsdokumentet.

I løpet av prosjektet har vi gjort en evaluering knyttet til brukermedvirkning. Vi har laget denne modellen (se under) for brukermedvirkning og vi har skrevet en rapport som heter «Erfaringsrapport for brukermedvirkning fra konseptfase til gjennomføringsfase».

Rapporten redegjør for hvor og når foreldre har vært involvert og sammenfatter ulike innspill som har bidratt til prosjektets utvikling. Alle innspill fra foreldre i fokusgruppen har blitt vurdert og det har bidratt til utformingen av informasjonsmateriell, formen på samtaler og gruppeaktiviteter i konseptet «Språkstart», samt bidratt til nyttige tilbakemeldinger angående spørreundersøkelser i regi av forskningen fra MultiLing ved Universitetet i Oslo. Tilnærmingen til denne prosessen er inspirert av Design-thinking metodikken. Dette har bidratt til at vi jobber behovsdrivet ut ifra innbyggernes behov, i tillegg til det tjenestene selv definerer som et behov.

En del av brukermedvirkningen var å gjennomføre piloteringsamtaler (teste ut) før vi gikk i gang med selve Språkstart. Vi testet ut samtalen som skulle gjennomføres ved 4 mnd. Målet med det var å få tilbakemeldinger fra foreldre, øve oss og gjøre eventuelle nødvendige justeringer. Funn og erfaringer fra piloteringsamtalene er sammenfattet i et eget dokument som heter «Erfaringsrapport fra piloteringsamtaler mai/juni 2023», og er også delvis beskrevet i kapittel 5.1.1.

Evaluerings av fagdagen kan dere lese om i kapittel 4.2.1

7.1 Suksessfaktorer

7.1.1 Suksesskriterier fra styringsdokumentet

Suksesskriterier hentet fra styringsdokumentet:	Vurdering: (ny kolonne)
Foreldre deltar på samtaler og gruppeaktiviteter i språkstartmodellen og har økt bevissthet rundt språkstimulering i hjemmet.	Av foreldre som er rekruttering i prosjekt- og forskningsperioden har de fleste deltatt på en eller flere av samtalene og gruppene som tilbys. 10 personer har trukket seg helt fra prosjektet. Når vi skalere ut til flere familier er det grunn til å fortsatt anta at majoriteten av familier vil delta på deler av aktivitetene og samtalene. Vurdering knyttet til piloteringsamtaler (tidligere nevnt) indikerer at en variasjon av familier og foreldre vil delta og se Språkstart som verdifullt og nyttig. Basert på tilbakemeldinger så langt antar vi at foreldre som følge av deltakelse vil ha noen økt grad av bevisst knyttet til språkstimulering.
Ansatte får oppdatert og lik kunnskap om flerspråklighet, som bidrar til trygghet og økt kunnskap hos foreldre, som gjør at barn møter et stimulerende språkmiljø - uavhengig av språklig bakgrunn.	Felles fagdager har bidratt til økt kunnskap for mange ansatte, på tvers av tre bydeler. Tilbakemeldinger viser at ansatte opplevde fagdagene som nyttig. For at effekten skal vedvare vil det være avgjørende at bydel og tjenester forvalter kunnskapen slik at den fører til bedre praksis, og også sikrer at nye ansatte får tilgang til samme kunnskap.

	Spørreundersøkelse internt i bydel gir en indikasjon på et vi er godt i gang, men må fortsette arbeidet også i tiden fremover.
Foreldre som er hjemme med barn i andre leveår deltar på samtaler og gruppeaktiviteter.	Pr prosjektets slutt vet vi ikke i hvilken grad foreldre deltar i barnets andre leveår. Familiene som deltar, skal starte med dette punktet da prosjektet avsluttes. Vi er usikre på deltakelse ettersom en del starter i barnehage, men fortsatt får tilbudet fordi de er en del av forskningen. Vi antar at det vil være lettere for foreldre som er hjemme å kunne delta etter fylte ett år, som er hensikten når Språkstart implementeres.
Foreldre møter informasjon om samspill under svangerskap, gjennom helsestasjonsprogrammet og Språkstart.	Fagdager som er gjennomført, og videre arbeid med økt kompetanse, gjør at alle familier vil møte ansatte med økt kompetanse om samspill og språkutvikling, uavhengig av om de deltar i Språkstart eller ikke.
Brukermedvirkning i form av tett dialog med familier i målgruppen og tjenestene.	I prosjektets tidligere faser har dette vært avgjørende for utviklingen av Språkstart. Videre vil det være nødvendig å sikre at vi får med oss foreldres opplevelse av tilbudet slik at vi hele tiden er i utvikling og i tråd med behovene til familiene vi møter.
Ansatte gir lik informasjon til målgruppen.	Fagdagene og andre kompetanse tiltak bidrar til at vi er på rett vei. Men vi ser at det krever videre jobb når prosjektet avsluttes og vi må ha en plan for å jobbe videre med fag i tjenestene. Språkstart arbeidsgruppen skal bidra til dette.

Andre suksesskriterier:

- Opplevd eierskap i tjenestene
 - Samarbeid med helsestasjonen og andre gjennom arbeidsgruppe og ressursgruppe – videreført som «Språkstart-gruppe»
- God forankring og tydelig eierskap hos ledelsen
 - God og tett dialog mellom prosjekteier og prosjektleder og etablering av styringsgruppe
- Tenke gjennomførbarhet og implementering tidlig i prosjektet og jobbe med det parallelt med prosjektleveransene

7.2 Usikkerhet

I styringsdokumentet ble det laget en usikkerhetsanalyse. Den ble laget før riggen for forskningssamarbeidet var ferdig og noen av de mulige hendelsene ble mindre relevante. Samlet sett så har tiltakene i analysen fungert og ingen av risikoene har fått nevneverdig konsekvens. Det som har påvirket prosjektet mest har vært fravær/fracfall av prosjektmedarbeider og omorganiseringer i bydelen. Dette beskrives nærmere i kap. 7.3.2.

Prosjektet har laget en ny usikkerhetsanalyse som ligger i neste underkapittel.

7.2.1 Ny usikkerhetsanalyse

Oversikt over usikkerheter som fortsatt gjelder, og også nye usikkerheter vi ser i slutfasen av prosjektet og fremover.

Faktor	Usikkerhet	Tiltak
Forankring i ledelse i avdelingene Oppvekst og veiledning og BOS	Felles eierskap til Språkstart i alle lederledd i begge seksjoner	Knytte opp imot gjeldende føringer og satsinger: - Oppvekstreformen - Tildelingsbrev - Bydelens strategi - Språk - Barn som ikke går i barnehage
	Ny seksjonsleder for helsestasjonen	Avdelingsdirektører inviteres med på styringsgruppemøter. Onboarding av ny seksjonsleder, presentasjon av Språkstart.
Samarbeid mellom seksjon barn og familie og seksjon spesialpedagogikk og veiledning.	Behov for møtepunkter for å sikre at språkstart blir prioritert og gjennomført	Opprette Språkstart-gruppe med: - Seksjonsleder helsestasjon - Seksjonsleder Åpen barnehage - Språkpedagog - Ped.leder åpen barnehage - Helsesykepleier
	Uklar ansvarsfordeling	Gruppen lager møtestruktur, finner løsninger for praktiske og administrative avhengigheter og sikrer helhetsforståelse i sine tjenester. Utarbeide oversikt over ansvarsoppgaver for alle involverte med seksjonssjefer som

		gevinstansvarlig og seksjonsledere som gevinsteiere.
Nok pedagogressurser til å skalere opp tilbudet	50% språkpedagog skal følge opp familier i forskningen (50) samt det universelle tilbudet til alle familier	Det er regnet ut av Språkstart slik det er beskrevet kan ivareta rett i overkant av 200 familier i året. Eventuelle endring/økning av ressurser må avklares i 2025.
Kapasitet i tjenestene (helsestasjonen og åpen barnehage)	Alle ansatte har oppgaver de allerede ivaretar	Språkstart modellen fordeler ansvar og oppgaver slik at det ikke skal bli ekstrabelastning på tjenestene. Modellen skal bli en del av ordinær praksis og ikke noe som gjøres i tillegg.
Finansiering av ressurspakke til foreldre	Prioritere penger i budsjettet til å kjøpe inn bøker og materiell	Prosjektet presenterer konkrete tall/sum og oppfordrer til å tenke forebygging fremfor reparasjon. Prosjektmidler brukes til innkjøp for 200 familier i implementeringsfasen som er pågående. Bydel overtar kostnaden etter det. Har fått ok fra avd. direktør.
Tilgjengelige lokaler	Mangel på gode/nok lokaler på helsestasjonen	Beholde Familiens arena (KF 1, Nedre Fossum gård) som lokale for grupper og aktiviteter for familier ut forskningsperioden 2026, som vedtatt i styringsgruppe. Familiens arena fortsetter som lokale for samtaler i Språkstart 2.0 (lokalet ligger i tilknytning til helsestasjonen) om ikke andre muligheter åpner seg på helsestasjonen. Gruppeaktivitetene i Språkstart 2.0 deles mellom familiens arena og åpen barnehage. - Gruppe 1 på familiens arena (slik foreldre har ønsket) - Gruppe 2 i åpen barnehage Fortsatt samarbeid med helsestasjonen om kontorplass og samtalerom for språkpedagog.
Familiene benytter tilbudet	Familiene settes ikke opp til pedagogsamtaler og gruppe aktiviteter.	Språkstart-gruppen utformer en god rutine for hvordan familier informeres og settes opp til språksamtale og grupper. Benytte lokalene til åpen barnehage både på Haugenstua og Nedre Fossum.

	Tilbudet oppleves utilgjengelig.	Sikre bruk av tolk til både grupper og samtaler
Sykdom og fravær	Få ansatte som jobber med språkstart, tilbudet er sårbart ved fravær over lenger tid.	Styrke språkpedagogressursen slik at de er flere ansatte om samtalene. Organisere gruppene med to gruppeledere. Sikre god kompetanse om språkutvikling hos alle ansatte i tjenestene.
Bydelens budsjett	Budsjettkutt, omstillingsbehov og økonomisk ramme	Rigge en modell og organisering som krever lite ekstra ressurser fra bydel. Benytte eksisterende personalressurser. Jobbe med forankring mot ledelse slik at det forbyggende språkarbeidet blir prioritert.

7.3 Viktige funn og læringspunkter

Læringspunkter og funn knyttet til blant annet forskning, kompetansetiltak, medvirkende familier og «her og nå» gevinster er beskrevet i tidligere kapitler i rapporten. Her er noen tidligere nevnte, og ytterligere læringspunkter, kort oppsummert:

Om målgruppen og brukarmedvirkning.

Medvirkning: Vi har erfart at det er viktig å inkludere målgruppen (familiene) i utviklingsarbeid for at vi skal treffe med tiltak vi prøver ut. Involvering og medvirkning fra familier mener vi er helt essensielt for å jobbe med behovsdrevet utviklingsarbeid.

Engasjerte foreldre. Vi opplever at familier vi møter er engasjerte i egne barn – og motbeviser noen antakelser ansatte har om foresattes interesse og engasjement.

Ulike foreldrestemmer. Det er vanskelig å få tak i ulike foreldrestemmer. De som ønsker å bidra i fokusgrupper og lignende minner mye om familier som vil delta på forskning, som vi har skrevet om tidligere. Vi kunne kanskje ha brukt tid til å få frem flere ulike foreldrestemmer.

Involvering på ekte. For at familiene skal kunne bidra på ekte må vi være åpne for tilbakemelding og respons, og ikke ha bestemt oss på forhånd. Vi erfarte at veldig vide og udefinerte spørsmål og problemstillinger kan være vanskelig å svare på. Det krever litt å forme konkrete, men allikevel åpne spørsmål som gjør at familien kommer med tilbakemeldinger knyttet til tema vi ønsker. Men ved å ikke være for

låste kommer det også tilbakemeldinger og innspill vi ikke hadde tenkt på i utgangspunktet.

Verdiskaping. Å samle inn innspill og tilbakemeldinger fra deltakere underveis har gjort oss sikre på at vi skaper noe som har verdi for familiene som mottar tilbudet.

Om prosjektprosessen.

Samarbeid og involvering. Det tverrfaglige samarbeidet mellom ulike faggrupper (internt og eksternt) og samarbeidet mellom ulike tjenester, har vært viktig for å utforme et konsept som er sterkt faglig fundamentert, men også mulig å gjennomføre etter prosjektet avsluttes.

Arbeidsgruppe. Å tidlig opprette arbeidsgruppe med ansatte fra Helsestasjonen har bidratt til et godt samarbeid og knyttet prosjektet til Helsestasjonen fra start. Det ga en tydelig retning for prosjektet.

Ressursgruppe for faglig forankring. Det var en fordel å knytte til seg fagfolk fra de ulike tjenestene i bydelen tidlig og få gode innspill til faglig innhold og retning ved å opprette ressursgruppe. PPT var også alltid invitert inn i disse gruppene.

Kjennskap til linjeorganisasjonen. Det har vært en fordel at prosjektleder jobber i linjeorganisasjonen. Kjennskap til både målgruppen og tjenestene mener vi har gjort det lettere å navigere og å knytte til seg samarbeidspartnere internt i bydelen.

Tydeligere forventninger og kommunikasjon. Prosjektet kunne hatt tydeligere forventninger til arbeidsgruppe og ressursgruppe om å involvere øvrige ansatte.

Enda mer deling. Prosjektet har vært gode på å dele fremdrift og prosjektstatus, men vi kunne vært enda bedre og delt oftere med *alle* ansatte i tjenestene som er involvert.

Mer opplæring i prosjekt. Det hadde vært en fordel med noe mere kursing/opplæring i prosjektledelse i oppstartsfasen, enten fra bydel eller områdesatsingen. Det tror vi kunne spart tid, spesielt i behovs – og konsept fasen.

Uventet samarbeidspartner. Samarbeidet med prosjekt Språk i familien var ikke planlagt i utgangspunktet, prosjektene ble oppfordret til samarbeid av Områdesatsingen. Prosjektene måtte finne samarbeidsmuligheter og brukte litt tid på dette. Men det viste seg å bli en positiv erfaring. Det er ressursbesparende å samhandle på tvers av bydeler med så like behov.

Hvordan få til forskningssamarbeid? Det var ikke godt planlagt for hvordan prosjektet skulle få til et samarbeid med forskning. Vi brukte tid på å finne ut av

det og det var ikke helt tydelig om vi kom til å få det til. Etter dialog med områdesatsingen la vi det litt på is. Ved å tenke bredt i forhold til involvering av fagmiljø på workshops i konseptfasen kom vi i kontakt med MultiLing, så utviklet forskningssamarbeidet seg naturlig. Men med tanke på utformingen av forskningsprosjektet hadde det antakeligvis vært enklere å ha med forskningen fra start. Det gir uansett prosjektet en ekstra dimensjon og tyngde, selv om det krever mye jobb å få på plass en forskningsavtale. Vi tenker at det er verdt innsatsen.

Om kompetansetiltak og ansatte.

Innsats over tid. Vi har erfart at utvikling og kompetansetiltak er krevende og må jobbes med over tid for å kunne skape varige endringer. Målet er ikke å bli «ferdig» utlært, men å være i stadig utvikling og ha mer samstemt og lik praksis.

Engasjerte ansatte. Ansatte viser stort engasjement for tema i prosjektet og ønsker å lære og utvikle egen praksis til det beste for familiene de møter. For å opprettholde engasjementet har medvirkning vært viktig hele veien, og vil være viktig fremover. Engasjementet for familiene og barna er en drivkraft som bidrar til motivasjon og innsats.

Strukturelle hindringer.

Strukturelle hindringer for prosjektgjennomføring, som lå utenfor prosjektets mulighet til å gjøre noe med:

1. I selve prosjektperioden ble fremdrift og gjennomføring påvirket av:
 - a. Frafall i prosjektgruppa
 - b. Skifte av prosjekteier
 - c. Omorganisering av bydelens avdelinger og seksjoner
2. Fremdrift og mulighet til gjennomføring etter avsluttet prosjekt er påvirket av:
 - a. Budsjett og økonomi
 - b. Omstillinger i avdelinger og seksjoner
3. Tilgang til felles fag/journalsystem for språkpedagog og helsesykepleiere.

I prosjektperioden har dette ført til noen mindre forsinkelser, da det krevde tid å onboarde nye medarbeidere og nye prosjekteiere, og også avklare hvem som skulle/kunne medvirke etter omorganisering i avdelinger og tjenester. Samtidig måtte prosjektleder gjøre flere oppgaver alene, noe som blant annet førte til behov for å utsette avsluttende fase.

Gjennomføring og implementering er i størst grad påvirket av økonomi og bydelens prioriteringer i en presset økonomisk situasjon. Det har ført til omstillinger som påvirker prosjektets personalressurser. Foreløpig betyr det at vi tilbyr Språkstart 2.0 til en mindre gruppe (førstegangsfødende) enn planlagt. Mulighet for videre eskalering, som beskrevet tidligere i rapporten, avhenger av tilgjengelige ressurser. Samtidig er det i budsjettet nedfelt at prosjektet skal implementeres, slik at satsingen på det forebyggende arbeidet Språkstart bidrar til vurderes trygg og tydelig.

Helsestasjonen bruker journalsystemet CGM for timebok og journalføring. På grunn av personvernsvurderinger er det foreløpig ikke mulig for språkpedagog å få tilgang til samme system for å ha tilgang til egen timebok. Prosessen pr nå er at helsesykepleiere lage timeboken og setter opp avtaler og så printer helsesekretær ut timeboken med språkpedagogs avtaler, og deler med pedagogen. Det er en litt kronglete løsning som skaper merarbeid, og vi må fortsette å jobbe for å løse det.

7.3.1 Forskning

Se kapittel 5.

7.4 Praksis før og nå – endringer prosjektet så langt har bidratt til.

I skrivende stund er det 9 måneder siden vi var ferdige med fagdagene, og det er tidligere i rapporten beskrevet tilbakemeldinger fra deltakere umiddelbart etter fagdagene. Men hvordan stiller det seg nå, er det oppnådd noen varig endring eller utvikling som kommer til syne i ansattes praksis? For å få frem dette, og også få frem hva som gjelder for kun Stovner (tidligere evalueringer/tilbakemeldinger skiller ikke mellom de tre bydelene), er det gjennomført en avsluttende spørreundersøkelse til ansatte fra samarbeidstjenester som skal være en del av Språkstart når prosjektet implementeres, og til ansatte som har deltatt på tidligere fagdager. 13 ansatte har svart, det er omtrent samme svar prosent som ved evalueringene etter fagdagene. Svarene vi har fått gir oss allikevel god informasjon.

Vi spør om hvor mange som har deltatt på fagdagene. Svarene er fordelt slik:

Svar alternativ	Antall	Prosent
Ja	7	54%
Nei	2	15%
Deltok på noen av fagdagene	4	31%

Svarene tydeliggjør behovet for fortsatt, og kontinuerlig, å jobbe med kompetanse tiltak. Vi har ikke nådd alle ansatte.

Praksis i dag.

Innsiktsarbeidet i behovsfasen av prosjektet belyste at foreldre opplever å få ulike råd knyttet til flerspråkligutvikling, For eksempel:

- *Det er nok med to språk for barnet*
- *Snakk norsk med barnet*
- *Snakk bare morsmål*
- *Snakk det som er naturlig for deg, hjertespråket*

I den avsluttende undersøkelsen etterspør vi hvilken praksis ansatte har *i dag*. «Hvilke råd gir du familier med flere språk i hjemmet? Kom med eksempler»:

- *Snakk med det språket du kan best til barnet ditt*
- *Snakk morsmål, les bøker ...*
- *Bruk hjertespråket ditt*
- *Min beste råd er å snakke hjerte språket ditt. Det er helt greit å ha flere språk i hjemmet Hvis foresatte bruker det språket [hjerte språket] dere er tryggest for barna.*

Dette indikerer at råd og anbefalinger foreldre møter nå ser ut til å være mer samstemte.

Men svarene viser også behov for videre arbeidet med temaet, for eksempel;

- *Selv om det innad i familier blir snakket flere språk skal alle snakke sitt hjertespråk sammen med barna.*
- *Språkutvikling kan ta tid, spesielt når barnet lærer flere språk samtidig.*

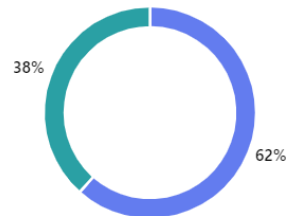
Dette kan tolkes som noe unyanserte oppfatninger og en litt bastant tilnærming/ordlegging av at alle skal gjøre sånn eller slik. Det er viktig at vi har med oss nyanser i rådene våre og lytter til hva familiene selv tenker og mener. Det er ingen ting i veien for å også snakke andre språk enn hjertespråket til barnet, men hjertespråket er det språket hvor du har rikest ordforrådet og som støtter barnet til å utvikle et rikt språk. Men det er gjerne ikke helt svart/hvitt eller enten-eller.

Det er det samme når man oppgir at det tar lenger tid å lære flere språk samtidig, det er mer nyansert enn som så. Myteknusingen lærte oss at det «*ikke er grunnlag for å si at flerspråklige barn er senere i sin utvikling- barn har plass til mange språk. Det kan være større variasjon blant de flerspråklige barna. Språkene utvikles ikke nødvendigvis likt på alle områder (grunnet variasjoner i eksponering for språkene). Barna vil ofte utvikle et stort ordforråd (også større enn enspråklige) men det er viktig at vi da ser ordforrådet samlet (begge/alle språkene barnet bruker)*».

På spørsmål om hvordan ansatte opplever egen kompetanse knyttet til flerspråklig utvikling svarer de:

4. Opplever du at du er trygg på hvilke råd du gir familier om flerspråklig utvikling?

● Ja	8
● Nei	0
● Kan fortsatt bli litt tryggere	5

Her kan svarene tolkes på forskjellige måter. Andelen som tenker at de kan bli tryggere kan for eksempel:

- Ikke ha deltatt på fagdager
- Deltatt på *noen* fagdager
- Reflektert over egen kunnskap og praksis og i mindre grad føler seg skråsikre på «rett» svar
- ønske å lære enda mer, gå i dybden

For andelen som føler seg trygge og sikre, er det viktig at arbeidet videre bidrar til at de utvikler seg i tråd med fagfeltet, som hele tiden er i endring.

Hvordan har du endret praksis?

På spørsmål til ansatte «Har noe du lærte om på fagdagene ført til at du har utviklet/endret praksis i møte med familier? Hvis ja - beskriv, hvis nei - hvorfor ikke?» svarer ansatte eksempelvis:

- *Blitt mer bevisst på å snakke med foreldrene om viktigheten at de bruker hjertespråket når de snakker med barnet sitt.*
- *Ja. Jeg har blitt mer sikker i mine svar til familiene når de stiller spørsmål om språkutvikling og flerspråkklighet. Dette fører til bedre og mer åpne dialoger om temaet*
- *Ja. Bedre bevissthet og forståelse i møte med familier*
- *Ja større forståelse for ulikhetene*
- *Jeg har i større grad enn tidligere blitt nysgjerrig på familiers bakgrunn og kultur, hvordan de opplever norsk kultur, støtte og respektere foreldre i deres valg. Jeg har også blitt tryggere på rådgivning i forhold til flerspråkklighet.*

Svarene tyder på at prosjektet har bidratt til refleksjon og endring av praksis for flere ansatte. En ansatt har svart Nei – at praksis ikke er endret, og to har ikke svart, antakeligvis de som ikke deltok på fagdagene.

Videre arbeid.

Flertallet (12 av 13) oppgir at de har jobbet videre med fag knyttet til språkutvikling i etterkant av fagdagene og gir gode eksempler på det:

- *Tatt opp på fagmøter Lagde rutiner i vårt arbeid*
- *Tatt opp som tema ift ulike konsultasjoner- hvordan vi snakker med foresatte, hva vi sier. Hatt intern fagdag.*
- *I arbeidet med årsplan jobber vi med temaene, på møter/plandager drøfter og diskuterer vi temaene. I forbindelse med prosjekt språkstart jobber vi med det.*

I tillegg har ansatte i undersøkelsen bidratt med tanker til hva de vil lære mer om og hvordan vi kan jobbe videre og fortsette samarbeidet mellom seksjonene og avdelingene. Eksempelvis:

- *Mer om flerspråklighet. Og lære mer om hva språkvansker er. Og hva som kan kjennetegne det.*
- *Jeg vil gjerne høre/lære mer om hva foreldre selv tenker og mener. Hvilke erfaringer og tanker de har gjort seg. Hvordan de opplevde å sende barna i barnehage. Og hvordan vi kan møte nyankomne foreldre på en god og trygg måte.*
- *Ha jevnlig tverrfaglige møter og del erfaringer mellom seksjonene. Vi kan også opprette en ressursgruppe som kan utarbeide felles retningslinjer.*
- *Viktig at temaet holdes varmt. Bør ha det som tema på feks fagmøter (1-2 ganger i året)*
- *Skulle det kanskje vært laget en samarbeidsavtale, hvor ledere/fagledere sammen lager en rutine for regelmessig samarbeid??*

Språkstart-gruppen som er opprette skal bidra til et fortsatt samarbeid mellom avdelingene og seksjonene. Innspillene som har kommet vil jobbes videre med der, og eventuelt løftes til seksjonssjefer ved behov. Den endringen som allerede er etablert i forhold til økt samarbeid på tvers, imellom avdelingene, seksjonene og tjenestene, er noe vi skal bygge på, og er en nøkkel for å få til et felles arbeid med Språkstart 2.0 videre i bydelens drift.

8 VEDLEGG

- Vedlegg 1: informasjons brosjyrer til foreldre
- Vedlegg 2: samtaleguider for ansatte
- Vedlegg 3: plan for implementering